

OPTL

Oikeuspoliittinen
tutkimuslaitos

Verkkokatsauksia 38/2014

Sisällys

Tiivistelmä	1
1 Johdanto	1
2 Lähteet ja käsitteet	2
3 Ulkomaalaiset Suomessa	3
4 Rikokset	4
5 Rikoksen tekijät	12
6 Yhteenveto	25
Lähteet	26
Liitetaulukot	26

Yhteystiedot

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
Pitkäsillanranta 3 A, 5. krs
PL 444, FI-00531 Helsinki
Puh. 029 5665300
Fax. 029 5665365

Sähköposti etunimi.sukunimi@om.fi
Kotisivu www.optula.om.fi

Martti Lehti & Mikko Aaltonen & Ville Hinkkanen &
Marianne Oksanen

Ulkomaalaisten rikollisuus Suomessa vuosina 2009–2012

Tiivistelmä

- Ulkomaalaiset (ulkomailla asuvat henkilöt) tekivät vuosina 2009–2012 Suomessa vuosittain keskimäärin 29 200 rikosta, ilman liikenne rikoksia 16 000 rikosta.
- Ulkomaalaisten tekemät rikokset muodostivat 4 prosenttia poliisin selvittämistä rikoksista, ilman liikenne rikoksia osuus oli 7 prosenttia.
- Huomattavasti keskimääräistä suuremman osuuden ulkomaalaisten rikokset muodostivat muun muassa veropetoksista (34 %), törkeistä varkauksista (33 %), salakuljetusrikoksista (32 %), törkeistä maksuvälinepetoksista (24 %) ja lievistä alkoholirikoksista (23 %).
- Eniten rikoslakirikoksia (ilman liikenne rikoksia) oleskeluvuorokautta kohti Suomessa tekivät vuosina 2009–2012 Valko-Venäjältä, Romaniasta ja Bulgariasta kotoisin olevat henkilöt.
- Ulkomaalaisryhmien välillä on rikollisuudessa huomattavia rakenteellisia eroja. Itä-Balkanilta ja Valko-Venäjältä tulevien rikokset ovat pääosin omaisuusrikoksia, Virosta ja Ruotsista tulevien liikenne rikoksia. Venäjältä tulevien rikoksista merkittävän osuuden muodostavat puolestaan liikenne rikosten ohella ampuma-aselain ja järjestyslain vastaiset rikokset ja rikkomukset.
- Ulkomaalaisten omaisuusrikollisuus Suomessa on suurelta osin ammattimaista, väkivaltarikollisuus puolestaan satunnaista.
- Rikoksista Suomessa epäillyt ulkomaalaiset ovat rikostyyppistä ja kotimaasta riippumatta pääasiassa nuoria miehiä.
- Ulkomaalaisten väkivalta-, seksuaali- ja omaisuusrikollisuus on vähemmän alkoholiehtoista kuin kantaväestön ja maahanmuuttajien.
- Samoista maista kotoisin olevien ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien rikollisuustasot eroavat Suomessa usein huomattavasti.

1 Johdanto

Katsaus tarkastelee ulkomaalaisten rikollisuutta Suomessa vuosina 2009–2012 rekisteriaineistojen pohjalta. Tutkimuksen on toteuttanut Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Se on osa hanketta, jossa analysoidaan ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien rikollisuutta maassamme viranomaisrekisteriaineistojen ja kansallisten kokonaisrikollisuutta koskevien kyselyaineistojen pohjalta. Nyt julkaistava tutkimustiedonanto käsittelee ulkomailla vakituisesti asuvien henkilöiden rikollisuutta Suomessa.¹ Katsaus perustuu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja Tilastokeskuksen aineistoihin poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta.

¹ Ryhmästä on rajattu pois ulkomailla vakituisesti asuvat Suomen kansalaiset.

2 Lähteet ja käsitteet

2.1 Lähteet

Katsauksen päälähteinä ovat olleet Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Rikosten ja seuraamusten tutkimusrekisteri sekä Tilastokeskuksen julkaisemat poliisitilastotiedot rikoksiin syyllistyneiden asuinpaikasta ja kansalaisuudesta.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Rikosten ja seuraamusten tutkimusrekisteriä (RTST) on käytetty pääasiallisena lähteenä rikosten piirteiden ja epäiltyjen maassaolon tarkoituksen osalta. Tarkastelu on siltä osin rajattu koskemaan vain varkaus-, ryöstö-, raiskaus- ja pahoinpitelyrikkoksia. Rekisterin sisältämistä poliisin rikosilmoituksista vuosilta 2010–2011 on poimittu rikostapaukset, joissa rikoksesta epäillyn henkilötunnus ei ole ollut tiedossa. Tapaukset, joissa rikoksesta epäilty ei ole ollut tiedossa, eivät ole kuuluneet otantakehikkoon. Tapausten pienen määrän vuoksi aineistoon on sisällytetty kaikki raiskaus- (87) ja ryöstörikkokset (121), joissa vähintään yksi epäilty on ollut henkilötunnukseton. Pahoinpitely- ja varkausrikkoksista on poimittu 300 tapauksen satunnaisotokset. Otokseen päätyneissä 300 tapauksessa oli pahoinpitelyissä yhteensä 409 henkilötunnuksetonta epäiltyä, varkausrikkoksissa 516.

Tilastokeskuksen poliisitilastotietoja on käytetty pääasiallisena lähteenä ulkomaalaisten rikollisuuden tasoa sekä ikä- ja kansallisuusjakaumia koskevissa tarkasteluissa. Julkaistu tilasto rikoksiin syyllistyneiden asuinpaikasta ja kansalaisuudesta kattaa tällä hetkellä vuodet 2009–2012, joka on ollut myös katsauksessa käytetty aikarajaus. Poliisitilastoon perustuneissa analyysissä on mukaan otettu kaikki julkaistun poliisitilaston sisältämät rikostyyppit.

Suhdelukujen laskennassa on käytetty Matkailun edistämiskeskuksen ja Tilastokeskuksen rajahaastattelututkimuksia (tutkimusten julkaistuja raportteja ja Jyrki Krzywackin vuosien 2010–2012 tutkimusaineistoista tekemiä erillisajoja) ja Maahanmuuttoviraston julkaisemia turvapaikka- ja vastaanottotilastoja.

2.2 Käsitteet ja tunnusluvut

Katsauksessa rikosentekijät ja rikosten uhrit on jaettu asuinpaikkansa perusteella kahteen pääryhmään: ulkomaalaisiin ja Suomessa asuviin. Ulkomaalaisella tarkoitetaan katsauksessa henkilöä, joka ei asu vakituisesti Suomessa. Käytännössä ulkomaalaisiksi on luettu aineistossa esiintyneet henkilöt, joilla ei ole ollut suomalaista henkilötunnusta ja jotka eivät ole olleet Suomen kansalaisia.²

Ulkomaalaiset on jaettu tutkimuksessa alaryhmiin kotimaan ja maassa oleskelun luonteen perusteella. Kotimaa on määritelty ensisijaisesti rikoksen tekoajan kohdan vakituisen asuinmaan perusteella, mikäli se on käynyt ilmi lähdeaineistosta. Toissijaisesti kotimaa on määritelty epäillyn kansalaisuuden perusteella. Tilastokeskuksen poliisitilastoon perustuvissa tarkasteluissa kotimaa on määritelty aina epäillyn kansalaisuuden perusteella. Maassa oleskelun luonne ja kesto on määritelty RTST-rekisterin sisältämien rikosilmoituksen kuvausosion pohjalta.

Katsauksessa on esitetty sekä tietoja ulkomaalaisryhmien tekemien rikosten määrästä ja osuudesta Suomen poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta että tietoja ulkomaalaisryhmien rikollisuuden tasosta Suomessa. Rikollisuustasot on laskettu suhteuttamalla kunkin ryhmän tekemien rikosten määrä ryhmän Suomessa vuoden aikana viettämien maassa oleskeluvuorokausien kokonaismäärään (kuvio 1). Maassa oleskeluvuorokausien kokonaismäärä on laskettu afrikkalaisia ja aasialaisia lukuun ottamatta suoraan rajahaastattelututkimusten pohjalta kertomalla vierailijoiden määrä heidän maassa viettämiensä vuorokausien keskiarvolla. Afrikkalaisten ja aasialaisten suhdelukujen laskutapaan palataan jäljempänä luvussa 3 (ks. alaviite 2). Ryhmien suhdelukuja laskettaessa on huomioitu turvapaikanhakijat, jotka muodostavat näistä kahdesta ryhmästä poikkeuksellisen suuren osuuden.

Ulkomaalaisryhmien Suomessa tekemien rikosten kokonaismäärään ja osuuteen poliisin tietoon tulevasta rikollisuudesta vaikuttaa huomattavasti se, kuinka paljon ryhmän jäseniä vierailee maassamme. Mikäli vierailijoita on paljon (kuten esimerkiksi Virosta tai Venäjältä), heitä on todennäköisesti paljon myös rikoksesta epäiltyjen ulkomaalaisten joukossa. Vastaavasti jos vierailijoita on vain muutama, ei heidän tekemiensä rikosten määräkään absoluuttisesti mitattuna todennäköisesti ole kovin suuri (liitetaulukko 1). Rikosten määrä ja osuus poliisin tietoon tulevasta rikollisuudesta eivät siksi kerro ulkomaalaisten kohdalla välttämättä juurikaan Suomessa vierailevien ulkomaalaisryhmien rikosalttiudesta, vaan kuvaavat suurelta osin matkailijavirtojen volyymeroja. Toki tämä ei muuta miksikään sitä tosiasiaa, että venäläiset ja virolaiset muodostavat suurimmat ryhmät Suomessa rikoksesta epäillyistä ulkomaalaisista. Ulkomaalaisten rikosalttiutta arvioitaessa rikosmäärät täytyy kuitenkin suhteuttaa maassa käyvien ulkomaalaisten määrään. Tällä tavoin nähdään selvemmin eri maista saapuvien matkailijavirtojen koostumuserot (ammattirikollisten osuus Suomessa vierailevista henkilöistä). Maassa asuvien henkilöiden rikosalttiutta kuvataan tavallisesti suhteuttamalla rikosten määrä maassa vakituisesti asuvien henkilöiden määrään, ulkomaalaisten osalta tämä ei ole mahdollista, vaan suhdelukujen pohjana

² Suomen kansalaisia koskevalla rajauksella on pyritty takaamaan se, ettei aineistoon tule mukaan kirjaamisteknisistä syistä henkilötunnuksettomaksi jätettyjä (Patja-tietokantaan ei yleensä kirjata epäillyn henkilötunnusta, jos rikoksesta epäilty on poliisi tai vanginvartija) tai kuoleman johdosta henkilötunnuksen menettäneitä. Samasta syystä myös Tilastokeskuksen julkaisemista tilastoista on ulkomailla asuvista rajattu pois Suomen kansalaiset.

on käytetty yllä mainitulla tavalla laskettuja vuotuisten maassa oleskeluvuorokausien määrää (kuvio 1). Verratessa ulkomaalaisten rikollisuustasoa kantaväestöön ja Suomessa asuviin maahanmuuttajiin suhdelukuna on niin ikään ollut maassa oleskeluvuorokausien määrä, joka kantaväestölle ja maahanmuuttajille on laskettu RTST-aineiston pohjalta (ks. alaviite 7).

3 Ulkomaalaiset Suomessa

Viime vuosikymmenten aikana lyhytaikaisten ulkomaalaisvierailujen – sekä työperäisten että muista syistä tapahtuvien – määrä Suomeen on kasvanut nopeasti. Taustalla on ollut maamme liittyminen Euroopan unioniin (1995) ja Schengenin alueeseen (2001), rajojen avautuminen Viroon ja Venäjälle sekä yleinen globalisaatiokehitys. Lyhytaikaisten ulkomaalaisvierailujen määrän kasvuun on liittynyt rajavalvonnan väheneminen Euroopan unionin alueelta tapahtuvien vierailujen osalta.

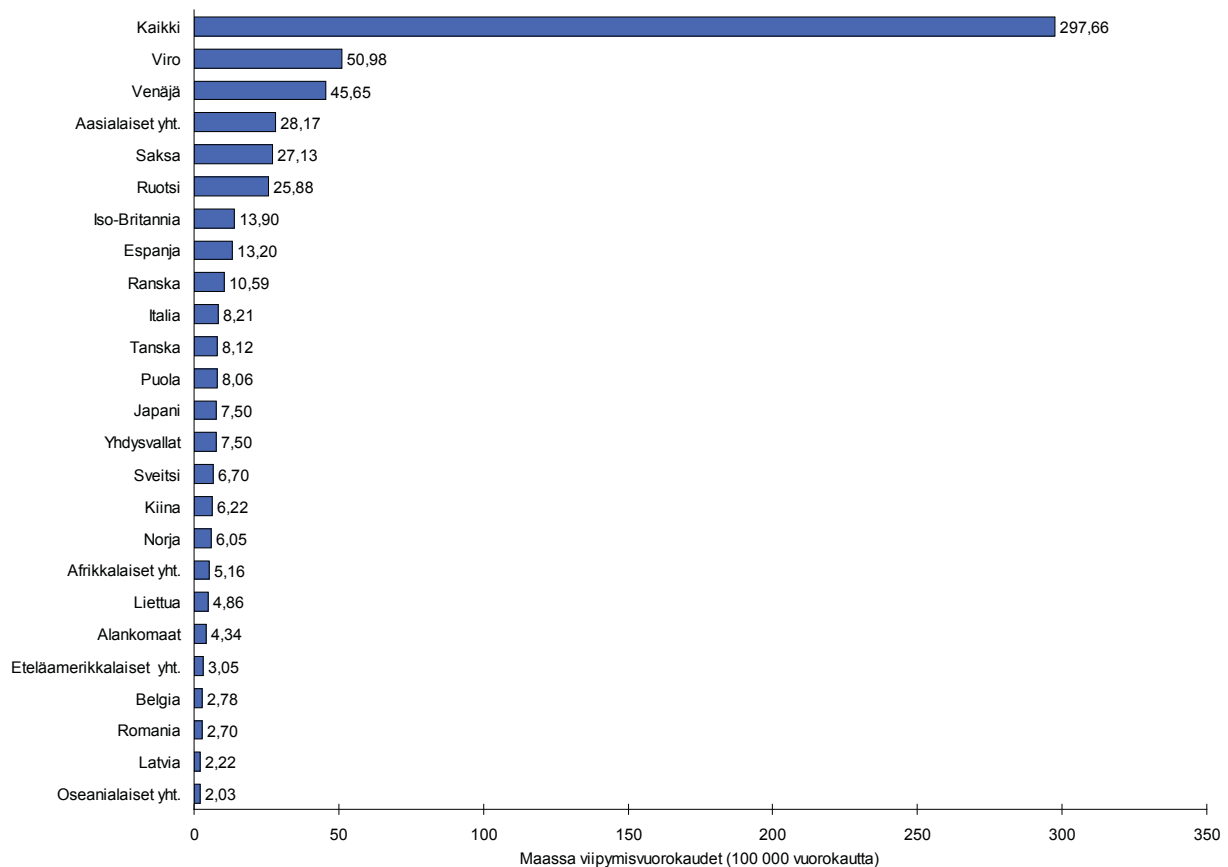
Tietoja maassa vierailevien ulkomaalaisten määrästä on saatavissa Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) ja Tilastokeskuksen rajahaastattelututkimuksista ja maahanmuuttoviraston turvapaikanhakijoista pitämästä rekisteristä. Ulkomaalaisten lähetettyjen työntekijöiden määrästä tietoa löytyy verottajalta, työvoimaviranomaisilta ja erillistutkimuksista.

Rajahaastattelututkimusten mukaan Suomessa vieraili vuonna 2003 4,6 miljoonaa ulkomaalaista matkailijaa, vuonna 2012 vierailijoita oli jo 7,6 miljoonaa. Vuotuinen matkailijamäärä kasvoi siten kymmenessä vuodessa kolmella miljoonalla (65 %). MEK:n tilastoihin kirjataan sekä matkailijoiden kotimaa että vierailun luonne. Vuonna 2011 eniten vierailijoita saapui Venäjältä (3,3 miljoonaa), Virosta (0,7 miljoonaa) ja Ruotsista (0,7 miljoonaa) (liitetaulukko 1). Matkailijoista runsas puolet ilmoitti matkansa pääasialliseksi tarkoitukseksi turismin, joka viides työtehtävät ja joka kuudes perhe- tai sukulaisvierailun. Kauttakulkumatalla vierailijoista oli yhdeksän prosenttia, opiskelun mainitsi matkan syyksi prosentti vastaajista. Erot eri maista tulleiden välillä olivat kuitenkin suuria – myös tärkeimpien matkailijamaiden kohdalla: Virosta tulleista oli työmatkalla 40 prosenttia ja Ruotsista tulleista kolmannes, Venäjältä tulleista sen sijaan vain viisi prosenttia (liitetaulukko 2). Myös maassa viipymisaika vaihteli suuresti matkailijan

kotimaasta riippuen. Venäläisistä 70 prosenttia kävi Suomessa päiväselään, virolaisista ja ruotsalaisista runsaat 30 prosenttia. Pisin keskimääräinen maassa viipymisaika oli suurimmista matkailijaryhmistä puolalaisilla, liettualaisilla ja espanjalaisilla, pienistä ryhmistä huomattavan pitkään maassa olivat viipyneet romanialaiset, slovakialaiset, tsekit ja bulgarialaiset (kuvio 1; liitetaulukko 2; MEK rajahaastattelututkimus; Krzywacki 2013).

Maahanmuuttovirasto julkaisee vuosittain tilastoja turvapaikanhakijoiden määrästä ja kansalaisuudesta sekä turvapaikkahakemusten käsittelyajoista. Vuosina 2009–2012 Suomessa oleskelleiden turvapaikanhakijoiden vuotuinen määrä oli keskimäärin 4 282 henkilöä, vuosina 2010–2011 5 033 henkilöä. Vuotta 2009 edeltäviltä vuosilta on saatavissa tietoja ainoastaan turvapaikkaa vuoden aikana hakeneiden henkilöiden määrästä, vuosina 2009–2012 hakijoiden vuotuinen määrä oli keskimäärin 95 prosenttia maassa oleskelleiden turvapaikanhakijoiden määrästä (Maahanmuuttovirasto).

Verohallinnon tietojen mukaan Suomessa työskenteli vuonna 2010 noin 50 000 tilapäisesti maassa oleskelevaa työntekijää, jotka eivät olleet kirjoilla Suomessa. Heistä valtaosa oli keikkatyöläisiä. Pääosa oli kotoisin Euroopan unionin jäsenvaltioista (Harmaa talous 2012). Suurin osa on luultavasti tilastoitunut myös MEK:n rajahaastattelututkimuksiin. Rajahaastattelututkimusten mukaan ulkomailla asuvien Suomessa työskennelleiden henkilöiden määrä olisi vuonna 2011 ollut runsaat 41 100, joista 20 900 oli virolaisia (Ahven ja Lindsalu 2012). Sen enempää verohallinto kuin MEK:kaan eivät sen sijaan pidä kirjaa Suomeen ja Suomen kautta kolmansiin maihin suuntautuvan ammattimaisen liikenteen työntekijöistä. Toisaalta eräiden virolaisten arvioiden mukaan Suomessa työskentelee tällä hetkellä tilapäisesti pelkästään Virossa asuvia henkilöitä 50 000–100 000 (Ahven ja Lindsalu 2012). Siihen, että keikkatyöläisten määrä on aiemmissa selvityksissä saatettu arvioida todellista huomattavasti pienemmäksi, viittaa myös maaliskuussa 2013 rakennustyömailla pakolliseksi tullutta veronumeroa hakeneiden ulkomaalaisten rakennusmiesten määrä (53 000), joka on ollut yli kaksinkertainen ennakoarvioihin nähden (http://yle.fi/uutiset/suomessa_kaksi_kertaa_luultua_enemmän_ulkomaalaisia_rakennusmiehia/6780866).

Kuvio 1 Ulkomaalaisten matkailijoiden maassa oleskeluvuorokausien kokonaismäärä vuonna 2011 kotimaan mukaan (100 000 vuorokautta; MEK; Tilastokeskus; Maahanmuuttovirasto; Krzywacki 2013; ks. luku 2.2)³

4 Rikokset

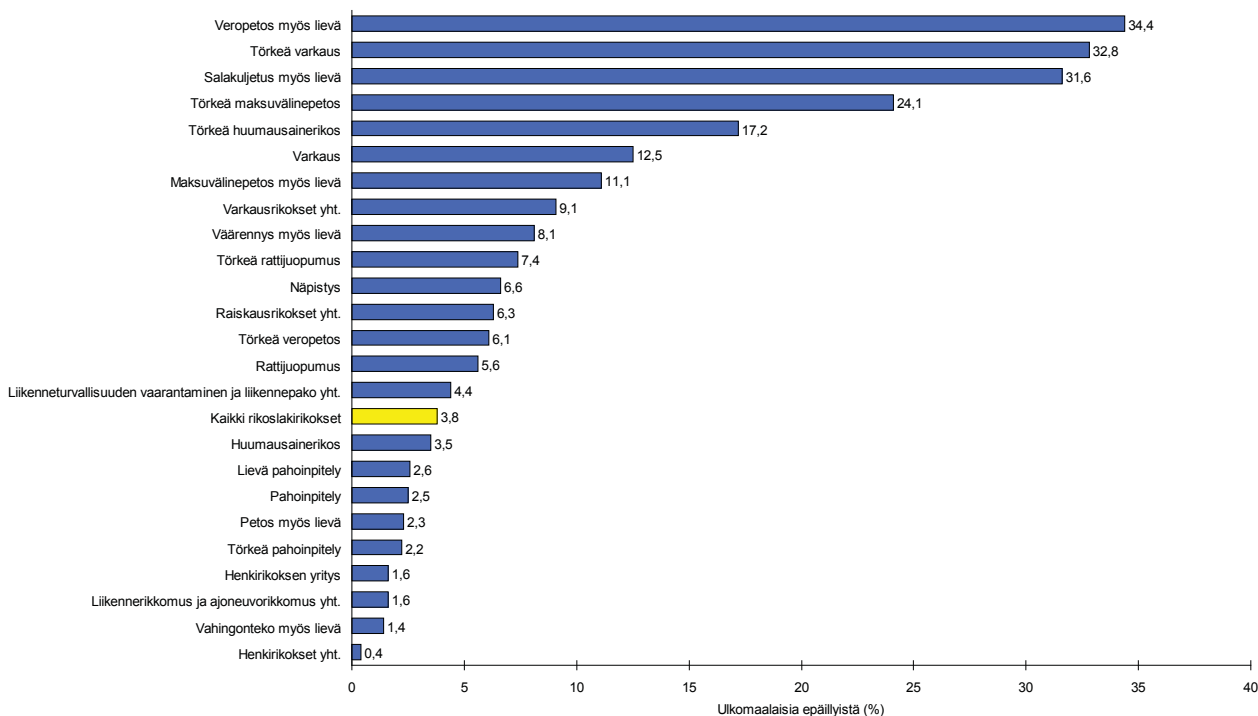
4.1 Rikosten määrä

Tilastokeskuksen tietojen mukaan henkilöt, joilla ei ollut vakinaista asuinpaikkaa Suomessa ja jotka eivät olleet Suomen kansalaisia, tekivät vuosina 2009–2012 poliisin tietoon tulleista selvitetystä rikoksista vajaat neljä prosenttia, ilman liikenne rikoksia⁴ osuudeksi tuli vajaat seitsemän prosenttia (kuvio 2; liitetäulukko 3).⁵

³ Romanian tiedot ovat vuosien 2010–2012 keskiarvo. Oseanialaisten ja eteläamerikkalaisten matkailijoiden suhdeluvut on laskettu vuosien 2010–2012 keskiarvojen pohjalta. Aasialaisten ja afrikkalaisten suhdeluvussa on huomioitu turvapaikanhakijat johtuen heidän keskimääräistä huomattavasti suuremmasta osuudesta ulkomaalaisiksi luokitelluista Suomessa oleskelleista ryhmän jäsenistä. Aasialaisten suhdeluku on laskettu seuraavasti MEK:n rajahaastattelututkimus 2011, 402 000 vierailijaa, keskimääräinen oleskeluaika 6,0 vrk = 2 412 000 vrk. Turvapaikanhakijat 2009–2012 yht. 6 138 kerrottuna korjauskertoimella 1,055, jolla muutetaan uusien hakijoiden määrä maassa oleskelevien turvapaikanhakijoiden määräksi, ja jaettuna neljällä = 1 620. Kerrotaan 250 vrk:lla = 405 000 vrk. 2 412 000 vrk + 405 000 vrk = 2 817 000 vrk. Afrikkalaisten suhdeluku on laskettu seuraavasti: MEK:n rajahaastattelututkimus 2010–2011 k.a., 14 000 vierailijaa, keskimääräinen oleskeluaika 15,4 vrk = 14 000 x 15,4 = 215 600 vrk. Turvapaikanhakijat 2009–2012 yht. 4 509 kerrottuna korjauskertoimella 1,055, jolla muutetaan uusien hakijoiden määrä maassa oleskelevien turvapaikanhakijoiden määräksi, ja jaettuna neljällä = 1 200. Kerrotaan 250 vrk:lla = 300 000 vrk. 215 600 vrk + 300 000 vrk = 515 600 vrk.

⁴ Rattijuopumus, vesi-, ilma- tai junaliikennejuopumus, liikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikenneturvallisuuden vaarantaminen, liikennepako tieliikenteessä ja liikenne rikkomus, kaikki tekemuodot.

⁵ Trenditietoja ulkomaalaisten rikollisuudesta Suomessa on saatavissa 1990-luvun puolivälistä lähtien, yleistrendi ajanjaksolla on ollut selvästi kasvava (ks. Rikollisuustilanne 1997–2008).

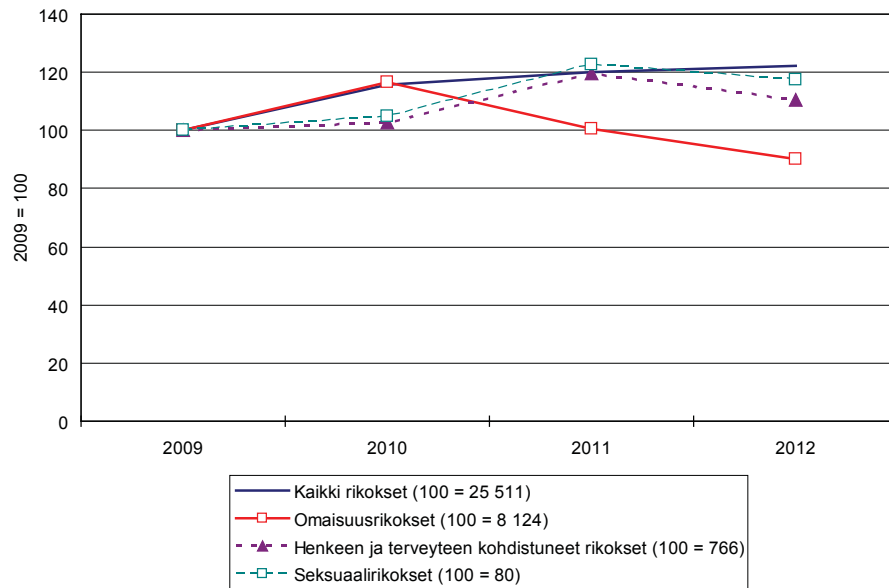
Kuvio 2 Ulkomaalaisten suhteellinen osuus kaikista rikoksesta epäillyistä eräissä rikostyypeissä poliisin tietoon vuosina 2009–2012 tulleissa rikoksissa (Tilastokeskus)

Taulukko 1 Ulkomaalaisten Suomessa tekemien poliisin tietoon tulleiden rikosten vuotuinen määrä⁶ vuosina 2009–2012 päärikostyypeittäin (Tilastokeskus)

	2009	2010	2011	2012
Omaisuusrikokset	8 124	9 461	8 186	7 328
Väkivaltarikokset	766	786	915	846
Seksuaalirikokset	80	84	98	94
Kaikki rikokset	25 511	29 513	30 632	31 188
Muutos %	..	16 %	4 %	2 %

Ulkomaalaisten tekemiksi todettujen rikosten kokonaismäärä kasvoi vuodesta 2009 vuoteen 2012 vajaalla 6 000:lla 25 500:sta 31 200:aan. Kehitys oli eri rikostyypeissä kuitenkin erilainen. Ulkomaalaisten tekemien omaisuusrikosten määrä oli vuonna 2012 10 prosenttia pienempi kuin neljä vuotta aikaisemmin, väkivaltarikosten määrä sen sijaan vajaan viidenneksen ja seksuaalirikosten määrä runsaan viidenneksen suurempi (taulukko 1; kuvio 3).

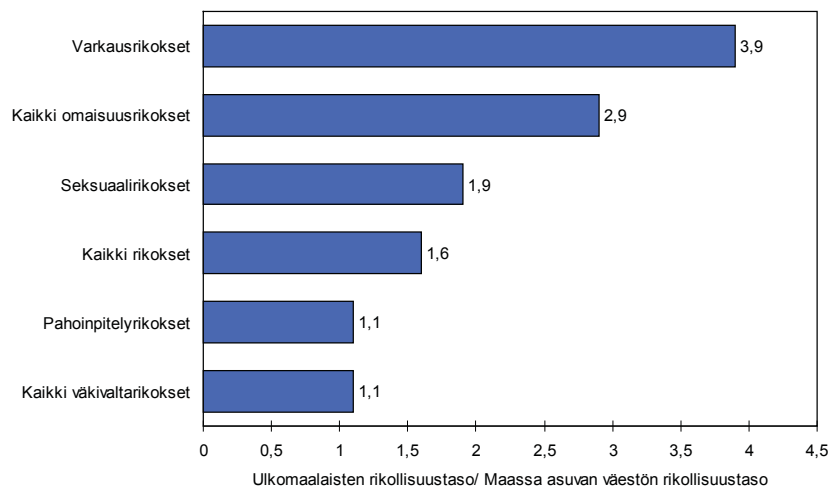
⁶ Kyse on bruttomäärästä eli rikoksesta epäiltyjen määrästä kerrottuna tehtyjen rikosten määrällä. Sekä ulkomaalaisten rikoksesta epäiltyjen määrät että ulkomaalaisten tekemien rikosten määrät ovat pienempiä. Esimerkiksi virolaisten rikoksesta epäiltyjen määrä oli ajanjaksolla vain puolet rikostilaston näyttämästä bruttoluvusta (Ahven ja Lindsalu 2012).

Kuvio 3 Ulkomaalaisten tekemien selvitettyjen rikosten määrällinen kehitys 2009–2012 (2009 = 100)

Suhteuttamalla rikosten määrä rajahaastattelututkimusten antamaan maassa oleskeluvuorokausien määrään (kuvio 1) ja laskemalla vastaava suhdeluku maassa asuvalle aikuisväestölle⁷ ulkomaalaisten poliisin tietoon tulleen kokonaisrikollisuuden taso oli Suomessa vuonna 2011 103 rikosta 100 000 maassa oleskeluvuorokautta kohti, vakituiseen aikuisväestön vastaava rikollisuustaso oli 64.

Lyhytaikaisesti maassa oleskelleet ulkomaalaiset⁸ tekivät siten kutakin oleskeluvuorokautta kohti puoli-toistakertaisen määrän rikoksia vakituiseen väestöön verrattuna. Varkausrikoksia ulkomaalaiset tekivät oleskeluvuorokautta kohti nelinkertaisen määrän ja seksuaalirikoksia kaksinkertaisen määrän. Väkivaltarikoksissa tasoeroa vakituiseen väestöön verrattuna ei juuri ollut (kuvio 4).

Kuvio 4 Ulkomaalaisten rikollisuuden taso vuonna 2011 maassa oleskeluvuorokautta kohti verrattuna maassa asuvan 15–64-vuotiaan väestön vastaavaan rikollisuustasoon (maassa asuvan väestön rikollisuustaso = 1; Tilastokeskus; MEK)

⁷ Vuonna 2011 maassa vakituisesti asunut 15–64-vuotias keskiväestö x 335 vuorokautta. Mukaan on otettu ainoastaan aktiivisimmassa rikosten tekoiässä oleva väestö, jonka keskimääräiseksi maassa oleskeluajaksi on laskettu 11 kuukautta. Näin on pyritty varmistamaan, että maassa asuvan väestön suhteellinen rikollisuustaso on laskettu pikemminkin liian korkeaksi kuin matalaksi.

⁸ Ulkomailla asuvia Suomen kansalaisia huomioimatta.

Ilmiö oli havaittavissa myös kahdessa suurimmassa maahanmuuttajaryhmässä. Venäläisten vierailijoiden kokonaisrikollisuuden taso oli Suomessa ajanjaksolla nelinkertainen ja virolaisten vierailijoiden kolminkertainen Suomessa vakituisesti asuviin Venäjän ja Viron kansalaisiin nähden. Kummassakin ryhmässä omaisuusrikollisuuden taso oli vierailijoilla huomattavasti korkeampi kuin Suomessa asuvilla. Virossa asuvat virolaiset tekivät Suomessa viisinkertaisen määrän varkausrikoksia oleskeluvuorokautta kohden verrattuna Suomessa asuviin Viron kansalaisiin, Venäjältä käymässä olleet venäläiset kaksinkertaisen määrän Suomessa asuviin venäläisiin nähden.

Yllä esitetyt luvut ovat viitteellisiä, mutta niiden perusteella voi päätellä, että ulkomaalaisten keskimääräinen todennäköisyys syyllistyä omaisuusrikoksiin, erityisesti varkausrikoksiin, on Suomessa tällä hetkellä selvästi vakituista väestöä suurempi. Tilanne on sama myös kahden suurimman maahanmuuttajaryhmän, venäläisten ja virolaisten, kohdalla.

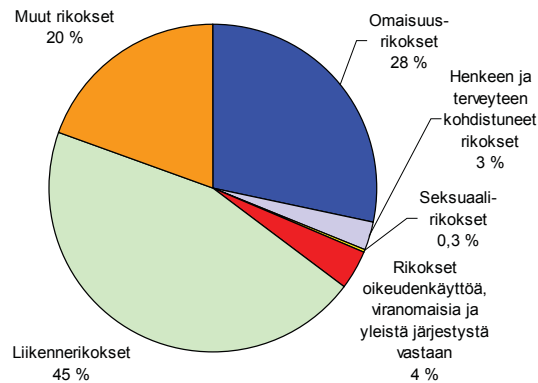
4.2 Rikollisuuden rakenne

Ulkomaalaisten rikollisuuden rakenne Suomessa poikkesi maassa asuvan väestön rikollisuudesta. Toisaalta myös ulkomaalaisryhmien välillä oli rikollisuuden rakenteessa huomattavia eroja.

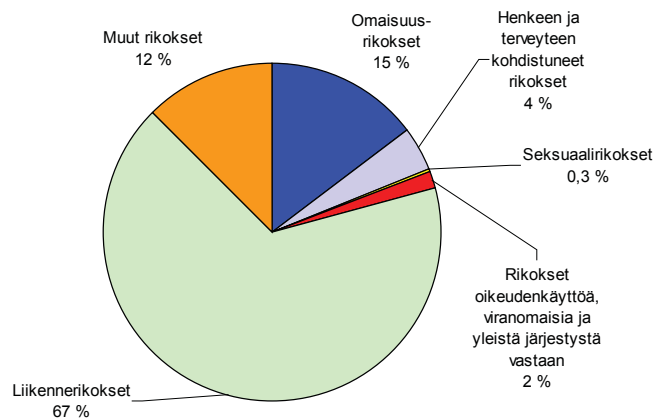
4.2.1 Eri rikostyyppien osuus ulkomaalaisten rikollisuudesta

Yhteistä ulkomaalaisten ja suomalaisten ilmirikollisuudelle oli liikenne rikosten suuri osuus ilmitulleesta kokonaisrikollisuudesta. Vuosina 2009–2012 liikenne rikoksia oli 45 prosenttia poliisin tietoon tulleista ulkomaalaisten tekemistä rikoksista ja 67 prosenttia maassa asuvan väestön rikoksista (kuviot 5 ja 6).

Omaisuusrikokset muodostivat ulkomaalaisten rikollisuudesta vajaat 30 prosenttia, maassa asuvan väestön rikollisuudesta 15 prosenttia (kuviot 5 ja 6).

Kuvio 5 Ulkomaalaisten rikollisuuden rakenne vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus)⁹

Kuvio 6 Maassa vakituisesti asuvan väestön rikollisuuden rakenne vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus)¹⁰

Myös suurimpien ulkomaalaisryhmien rikollisuuden rakenteessa oli huomattavia eroja. Esimerkiksi omaisuusrikosten suhteellinen osuus kokonaisrikollisuudesta

(liikenne rikokset mukaan lukien) vaihteli 14 prosentista (venäläiset) 82 prosenttiin (romaniaiset) (ks. taulukko 2).

⁹ Osuus kaikista ryhmän tekemistä poliisin tietoon tulleista rikoksista.

¹⁰ Osuus kaikista ryhmän tekemistä poliisin tietoon tulleista rikoksista.

Taulukko 2 Suurimpien ulkomaalaisryhmien rikollisuuden rakenne vuosina 2009–2012 (Osuus kaikista ryhmän tekemistä poliisin tietoon tulleista rikoksista (%); kunkin rikostyyppin korkein ulkomaalaisryhmäkohtainen osuus lihavoitu; Tilastokeskus)

Kotimaa/ maanosa	Varkaus- rikokset	Muut omaisuus- rikokset	Väkivalta- rikokset	Seksuaali- rikokset	Rikokset oikeuden- käyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan	Muut rikoslaki- rikokset (pl. liikenne- rikokset)
Venäjä (N=33300)	8 %	6 %	1 %	0 %	1 %	39 %
Viro (N=32813)	22 %	5 %	4 %	0,2 %	3 %	8 %
Romania (N=8193)	67 %	15 %	1 %	0,8 %	1 %	5 %
Ruotsi (N=5270)	10 %	12 %	5 %	0,3 %	3 %	11 %
Aasia (N=5181)	17 %	13 %	8 %	2 %	16 %	27 %
Afrikka (N=3556)	18 %	15 %	10 %	2 %	28 %	20 %
Liettua (N=2882)	40 %	28 %	1 %	0 %	2 %	7 %
Puola (N=2383)	30 %	8 %	2 %	0 %	1 %	8 %
Valko-Venäjä (N=1984)	54 %	8 %	0 %	0 %	9 %	10 %
Latvia (N=1408)	26 %	7 %	3 %	0,2 %	2 %	21 %
Bulgaria (N=1122)	48 %	14 %	1 %	1 %	4 %	7 %
Etelä-Amerikka (N=507)	28 %	10 %	8 %	2 %	6 %	26 %
Ulkomaalaiset yht. (N=116844)	21 %	8 %	3 %	0,3 %	4 %	20 %
Kantaväestö (N=3076686)	8 %	7 %	4 %	0,3 %	2 %	12 %

Liikenne-rikoksia oli yli puolet kaikista poliisin kirjaimista rikoksista ruotsalaisilla, virolaisilla ja puolalaisilla, myös latvialaisten ja venäläisten rikoksista ne muodostivat suurimman ryhmän, yli 40 prosenttia. Venäläisillä oli poikkeuksellisen paljon luokkaan ”muut rikokset” luettuja tekoja. Niiden tarkempi luonne ei käytettävissä olleista lähteistä selvinnyt, pääosassa oli kuitenkin kyse muista kuin rikoslakirikoksista, sillä yli 80 prosenttia venäläisten tekemistä luokan rikoksista oli kirjattu alaluokkaan ”rikokset muita lakeja ja asetuksia vastaan”. Huomattava osa näistä teoista liittyi todennäköisesti matkailijoilta tavattuihin aseisiin ja tutkanpaljastimiin, jotka johtavat syytteeseen ampuma-aselain tai järjestyslain rikkomisesta tai paljastinlaiterikkomuksesta (Helsingin Sanomat 11.2.2013). Afrikkalaisilla oli puolestaan huomattava määrä luokkaan ”rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan” kirjattuja rikoksia. Kolmasosassa tapauksia oli kyse väärän henkilötiedon antamisesta ja ilmeisesti pääosa muistakin liittyi tavalla tai toisella raja-, poliisi- ja maahanmuuttoviranomaisten harhauttamiseen.

4.2.2 Ulkomaalaisten tekemien rikosten osuus poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta

Ulkomaalaiset muodostivat ajanjaksolla yli 30 prosenttia kaikista törkeästä varkaudesta, veropetoksesta tai salakuljetusrikoksesta epäillyistä. Törkeästä maksuvälinepetoksesta epäillyistä ulkomaalaisia oli neljäsosa, törkeästä moottoriajoneuvon käyttövarkaudesta epäillyistä joka viides. Yli 10 prosenttia ulkomaalaiset muodostivat epäillyistä perusmuotoisissa varkauksissa ja maksuvälinepetoksissa samoin kuin kätkemisrikoksissa (liitetäulukko 3). Osuus epäillyistä oli keskeisissä omaisuusrikostyypeissä siten yleensä sitä korkeampi, mitä törkeämmästä tekemuodosta oli kyse – ulkomaalaiset eivät tehneet ainoastaan oleskeluvuorokausiin suhteutettuna kantaväestöä enemmän omaisuusrikoksia, vaan heidän rikoksensa olivat keskimäärin kantaväestön tekemiä törkeämpiä. Tämä viittasi siihen, että ammattimaisten rikollisten osuus ulkomaalaisista rikoksentekeijöistä oli huomattava.

Muita rikostyyppisiä, joissa ulkomaalaisten osuus oli erittäin korkea, olivat päihteiden laittomaan maa-

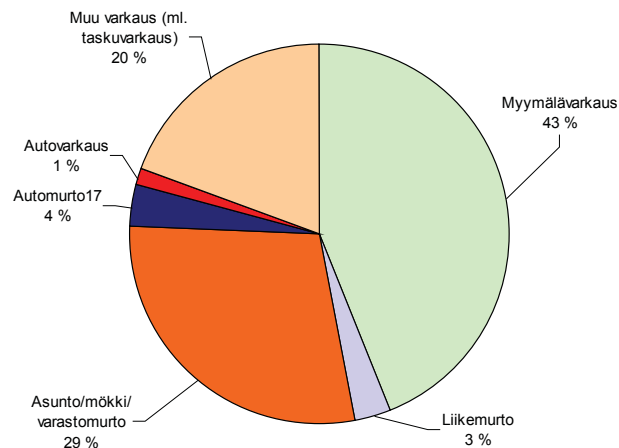
hantuontiin liittyvät rikokset (törkeä huumausainerikos, lievä alkoholirikos) sekä henkilöllisyyden viranomaisilta salaamiseen liittyvät rikokset (väärän henkilötiedon antaminen, perätön lausuma viranomaismenettelyssä) (liitetaulukko 3). Kaikki nämä (samoin kuin omaisuusrikoksista salakuljetusrikokset) liittyivät tunnusmerkistöltään tai muilta piirteiltään läheisesti rajat ylittävään toimintaan ja ulkomaalaisten korkea osuus niissä oli osin suoraan rikollisuuden luonteesta johtuva (samaan ryhmään kuuluivat ihmiskauppa-, paritus- ja laittomaan maahantuloon liittyvät rikokset, joissa ulkomaalaisten osuus niin ikään oli korkea). Perinteisissä omaisuusrikoksissa ulkomaalaisten korkea rikollisuustaso ja rikollisuuden korkea törkeysaste ei sitä vastoin ollut suoraan rikosten tunnusmerkistöstä tai yleisistä piirteistä johtuvaa.

4.3 Rikosten piirteitä

Seuraavassa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin ulkomaalaisten tekemien rikosten piirteitä varkaus-, ryöstö-, raiskaus- ja pahoinpitelyrikoksissa. Tarkastelu perustuu vuosina 2010–2011 tehtyihin rikosilmoituksiin.

4.3.1 Varkausrikokset

Ulkomaalaisten tekemistä varkausrikoksista 46 prosenttia kohdistui liikeomaisuuteen ja 54 prosenttia yksityishenkilöihin. Myymälävarkaudet muodostivat rikoksista suurimman ryhmän (43 %), asuntomurtoja oli vajaa kolmannes ja muuksi varkaudeksi luokiteltuja rikoksia viidesosa. Liikemurtojen osuus oli pieni, vain kolme prosenttia, myös ulkomaalaisten tekemiä autovarkauksia oli aineistossa vähän (kuvio 7). Tiedot perustuvat poliisin kirjaamiin tietoihin epäillyistä, joten rikostyyppien selvitysasteiden erot vaikuttavat suoraan osuuksiin.

Kuvio 7 Ulkomaalaisten tekemien varkausrikosten tyyppijakauma vuosina 2010–2011 (N = 486; OPTL)

Verrattuna maassa asuvaan väestöön ulkomaalaisten rikokset kohdistuivat suunnilleen samassa suhteessa yrityksiin ja yksityishenkilöihin. Sekä kantaväestön että maahanmuuttajien varkausrikoksista yrityksiin kohdistui vuosina 2010–2011 48 prosenttia. Sitä vastoin ulkomaalaiset tekivät tutkittuina vuosina suhteellisesti huomattavasti enemmän murtovarkauksia kuin maassa asuva väestö. Kantaväestön varkausrikoksista murrot muodostivat 19 prosenttia ja maahanmuuttajien rikoksista 11 prosenttia, ulkomaalaisten tekemistä ne muodostivat peräti 32 prosenttia, seikka joka selitti ulkomaalaisten korkeaa osuutta törkeistä varkauksista epäillyistä (Lehti ym. 2013).

Toisaalta ulkomaalaisten käsitteleminen yhtenä ryhmänä varkausrikollisuuden rakenteen suhteen antaa varsin vääristyneen kokonaiskuvan. Kaikista ulkomaalaisten tekemistä murtovarkauksista romanialaiset olivat nimittäin tehneet 46 prosenttia, liettualaiset 32 prosenttia ja virolaiset 12 prosenttia. Nämä kolme ryhmää vastasivat 90 prosentista ulkomaalaisten tekemiä

murtoja. Vastaavanlaisia kasaumia löytyi myös muissa varkaustyypeissä: ulkomaalaisten tekemistä myymälävarkauksista virolaiset olivat tehneet 41 prosenttia, romanialaiset 15 prosenttia, venäläiset 15 prosenttia ja valkovenäläiset seitsemän prosenttia. Ajoneuvoihin kohdistuneista varkauksista romanialaiset olivat tehneet 38 prosenttia, puolalaiset 21 prosenttia ja virolaiset 21 prosenttia. Kasaumat viittasivat siihen, että ulkomaalaisten tekemien rikosten taustalla oli usein sarjamaisia rikoksia tekeviä ammattirikollisia.

4.3.2 Ryöstörikokset

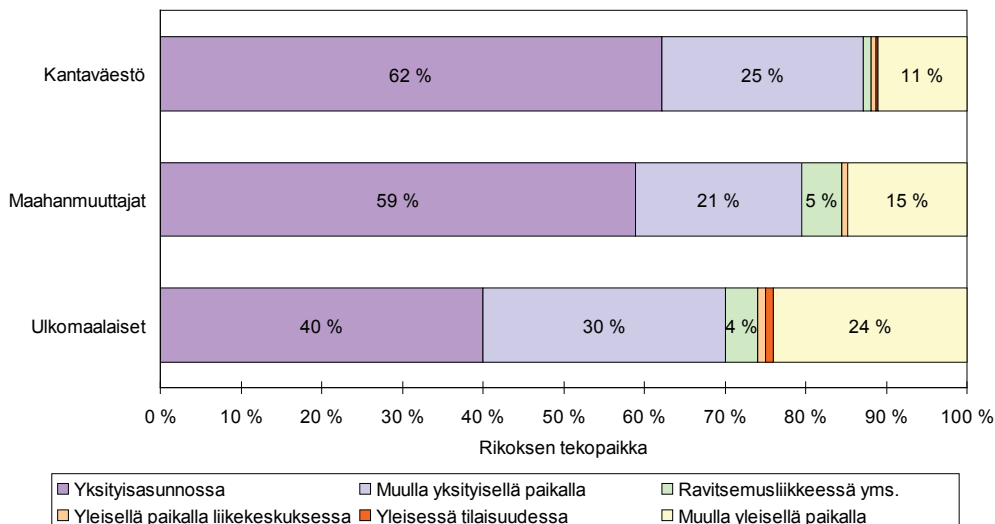
Ulkomaalaisten tekemät ryöstörikokset olivat ajanjaksolla varkausrikosten tavoin keskimäärin selvästi törkeämpiä kuin maassa asuvan väestön tekemät. Ulkomaalaisten ajanjaksolla tekemistä poliisin tietoon tulleista ryöstörikoksista 39 prosenttia tutkittiin nimikkeellä törkeä ryöstö, maassa asuvan väestön tekemistä ryöstörikoksista vastaava osuus oli 18 prosenttia.

Kohteiden valinnan suhteen ulkomaalaisten rikokset muistuttivat enemmän kantaväestön kuin Suomessa asuvien maahanmuuttajien tekemiä. Ulkomaalaisten vuosina 2010–2011 tekemistä ryöstörikoksista 25 prosenttia kohdistui yrityksiin ja 75 prosenttia yksityishenkilöihin. Kantaväestön ryöstörikoksista yrityksiin kohdistui niin ikään 25 prosenttia, maahanmuuttajien tekemistä 11 prosenttia (Lehti ym. 2013). Koko ulkomaalaisten ryhmää koskevat tiedot antavat kuitenkin jälleen harhaanjohtavan yleiskuvan, rikollisuuden kohteet vaihtelivat nimittäin suuresti tekijän kotimaan mukaan. Ulkomaalaisten liikeryöstöistä peräti 50 prosenttia oli liettualaisten tekemiä, muun tyyppisiä ryöstöjä liettualaiset eivät olleet tehneet lainkaan. Muut kansallisuudet olivat puolestaan tehneet vain muutamia yksittäisiä liikeryöstöjä. Ulkomaalaisten yksityishenkilöihin kohdistamista ryöstöistä virolaiset olivat tehneet 27 prosenttia, romanialaiset 24 prosenttia ja puolalaiset 17 prosenttia – mainitut kolme ryhmää yhdessä 68 prosenttia. Ulkomaalaisten ryöstörikollisuus Suomessa rajoittui ajanjaksolla suppeaan piiriin lähtöalueita. Rikoksia tekivät lähinnä liettualaiset, romanialaiset, virolaiset ja puolalaiset.

Ulkomaalaisten tekemissä yksityishenkilöihin kohdistuneissa ryöstöissä 85 prosentissa uhri oli ollut Suomessa asuva Suomen kansalainen, 15 prosentissa ulkomaan kansalainen. Uhrin asuinmaa ei jälkimmäisissä tapauksissa aineistosta selvinnyt. Uhreista 74 prosenttia oli ollut miehiä ja 26 prosenttia naisia. Naisten osuus uhreista oli selvästi suurempi kuin maassa asuvan väestön tekemissä ryöstörikoksissa (18 %).

4.3.3 Raiskausrikokset

Poliisi kirjasi vuosina 2009–2012 kaikkiaan 193 raiskausrikoksesta epäiltyä ulkomaalaista, kuusi prosenttia kaikista raiskausrikoksista epäillyistä. Ulkomaalaisten tekemien raiskausten uhreista 72 prosenttia oli Suomen kansalaisia, 16 prosenttia Ruotsin kansalaisia ja neljä prosenttia Viron kansalaisia. Ulkomaalaistaustaisten uhrien osuus (28 %) oli ulkomaalaisten rikoksissa selvästi suurempi kuin maassa asuvan väestön rikoksissa: Suomessa syntyneiden uhreista 96 prosenttia oli Suomessa syntyneitä, maahanmuuttajien uhreista 86 prosenttia (Lehti ym. 2013). Perheen sisäisiä raiskauksia ulkomaalaisten raiskausrikoksista oli kolme prosenttia.

Kuvio 8 Tekopaikka raiskausrikoksissa vuosina 2010–2011 tekijäryhmän mukaan (OPTL)

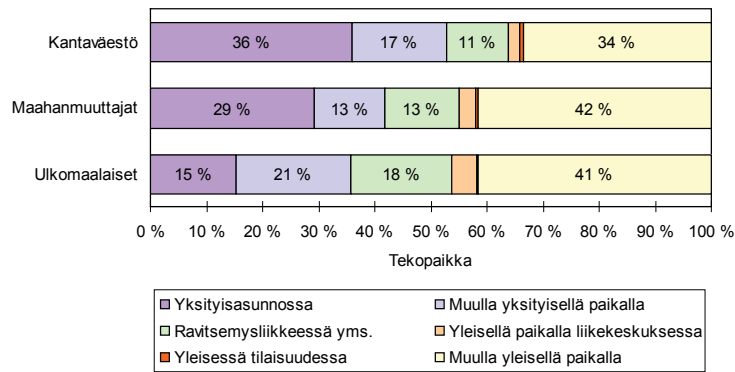
Ulkomaalaisten rikokset oli tehty julkisissa tiloissa useammin kuin kantaväestön tai maahanmuuttajien. Kuitenkin ulkomaalaistenkin raiskausrikoksista 70 prosenttia tehtiin yksityisasunnoissa tai muissa yksityistiloissa (kuvio 8).

4.3.4 Pahoinpitelyrikokset

Ulkomaalaisten pahoinpitelyrikollisuus ei keskimääräiseltä törkeysasteeltaan eronnut maassa asuvan väestön rikollisuudesta. Törkeinä tutkitut pahoinpitelyt muodostivat ajanjaksolla ulkomaalaisten pahoinpitelyrikoksista kuusi prosenttia ja Suomessa asuvien rikoksista seitsemän prosenttia.

Ulkomaalaisten pahoinpitelyjen uhreista oli 62 prosenttia Suomen kansalaisia, Irakin kansalaisia

oli 10 prosenttia, Romanian ja Viron kansalaisia kumpiakin neljä prosenttia ja Venäjän kansalaisia kolme prosenttia. Ulkomaalaisten uhreiksi joutuneita suomalaisia olivat pahoinpidelleet yleisimmin Viron (33 %), Ruotsin (11 %) tai Venäjän (8 %) kansalaiset, irakilaisia puolestaan irakilaiset (22 %) tai somalialaiset (22 %). Ulkomaalaisten uhreiksi joutuneiden virolaisten pahoinpitelijöistä 80 prosenttia oli itsekin virolaisia, romanialaisten pahoinpitelijät puolestaan kaikki romanialaisia. Myös ulkomaalaisten pahoinpiteliksi päätyneiden ruotsalaisten ja afganistanilaisten pahoinpitelijät olivat kaikki samaa kansalaisuutta kuin uhri. Muutoin hajonta uhrien ja epäiltyjen keskinäisissä kansalaisuusyhdistelmissä oli huomattavan suurin ja sattumanvaraiselta vaikuttava.

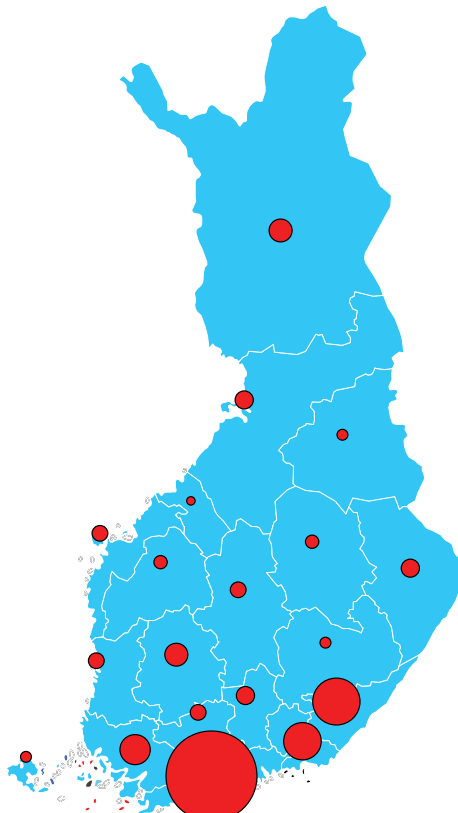

Kuvio 9 Tekopaikka pahoinpitelyrikoksissa vuosina 2010–2011 tekijäryhmän mukaan (OPTL)

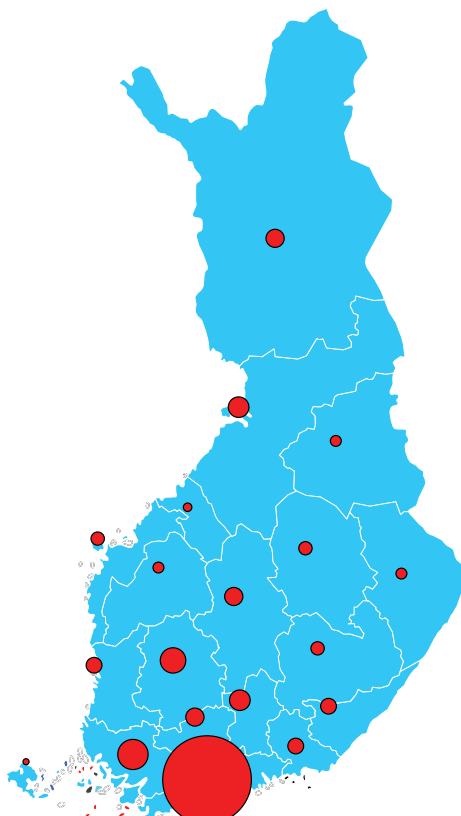
Ulkomaalaisten tekemistä pahoinpitelyrikoksista vain 15 prosenttia oli tehty yksityisasunnoissa, yksityisissä tiloissa rikoksista oli tehty 36 prosenttia. Osuus oli huomattavasti pienempi kuin kantaväestön (53 %) tai maahanmuuttajien (42 %) rikoksissa. Vastaavasti yleisillä paikoilla, muun muassa ravitsemusliikkeissä, ulkomaalaiset tappelivat suhteessa useammin kuin maassa asuva väestö (Kuvio 9). Perheväkivallaksi ulkomaalaisten rikoksista oli kirjattu ainoastaan neljä prosenttia. Vastaava osuus kantaväestön ja maahanmuuttajien ilmoitulleista pahoinpitelyrikoksista oli 15 prosenttia.

4.4 Rikollisuuden alueellinen jakauma

Ulkomaalaisten rikollisuus keskittyi ajanjaksolla Etelä-Suomeen Uudellemaalle. Ulkomaalaisten tekemistä varkausrikoksista 56 prosenttia oli tehty Uudellamaalla. Ryöstörikoksista Uudellamaalla oli tehty 57 prosenttia ja väkivaltarikoksista 46 prosenttia. Kaikista ulkomaalaisten tekemistä rikoksista (ilman liikenne-rikoksia) Uudellamaalla tehtyjä oli 44 prosenttia (kuviot 10a ja 10 b).

Kuvio 10a Ulkomaalaisten tekemien rikoslakirikosten (ilman liikenne-rikoksia) alueellinen jakautuminen Suomessa 2009–2012 (rikosten vuotuinen määrä; Tilastokeskus). Ympyröiden pinta-ala kuvaa vuotuisia rikosten määrää ja pinta-alojen suhteellinen ero rikosten määrän suhteellista eroa. Uusimaa = 8 700 rikosta.

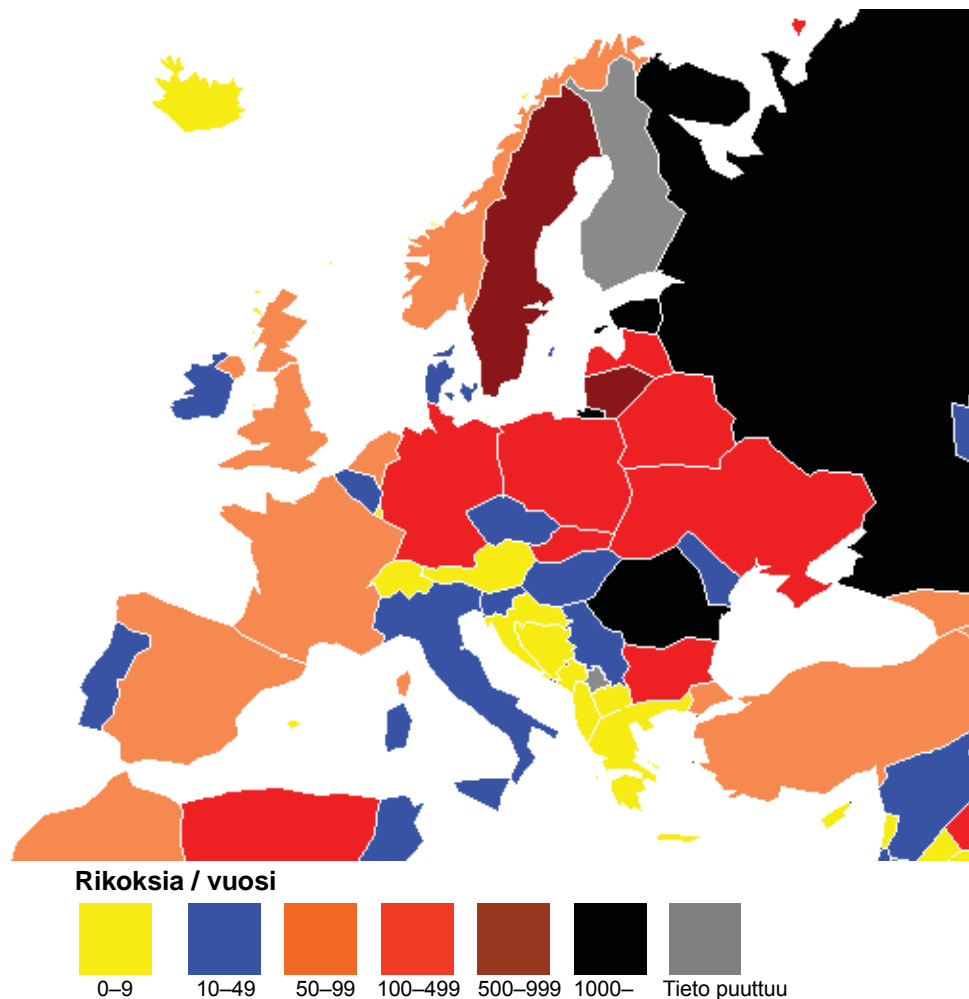
Kuvio 10b Ulkomaalaisten tekemien varkausrikosten alueellinen jakautuminen Suomessa 2009–2012 (rikosten vuotuinen määrä; Tilastokeskus). Ympyröiden pinta-ala kuvaa vuotuista rikosten määrää ja pinta-alojen suhteellinen ero rikosten määrän suhteellista eroa. Uusimaa = 3 350 rikosta.

Venäläisten liiketoimintaan ja matkailuun samoin kuin itärajan kautta tapahtuvaan laittomaan henkilö- ja tavaraliikenteeseen liittyvät rikostyyppit olivat puolestaan keskittyneet Kymenlaaksoon ja Etelä-Karjalaan. Ulkomaalaisten tekemistä perusmuotoisista veropetoksista 61 prosenttia oli kirjattu Kymenlaaksossa ja 17 prosenttia Etelä-Karjalassa. Törkeistä veropetoksista Kymenlaaksossa oli kirjattu 28 prosenttia ja Etelä-Karjalassa 23 prosenttia. Väärennysrikoksista Etelä-Karjalassa oli kirjattu 23 prosenttia ja Kymenlaaksossa 17 prosenttia. Alkoholirikoksista Etelä-Karjalassa kirjattuja oli 47 prosenttia ja Kymenlaaksossa 18 prosenttia. Rikoslain 41 ja 44 lukujen vastaisista rikoksista (aserikokset sekä terveyttä ja turvallisuutta vaarantavat rikokset) oli Etelä-Karjalassa kirjattu 46 prosenttia.

5 Rikoksetekijät

5.1 Kansallisuus ja kotimaa

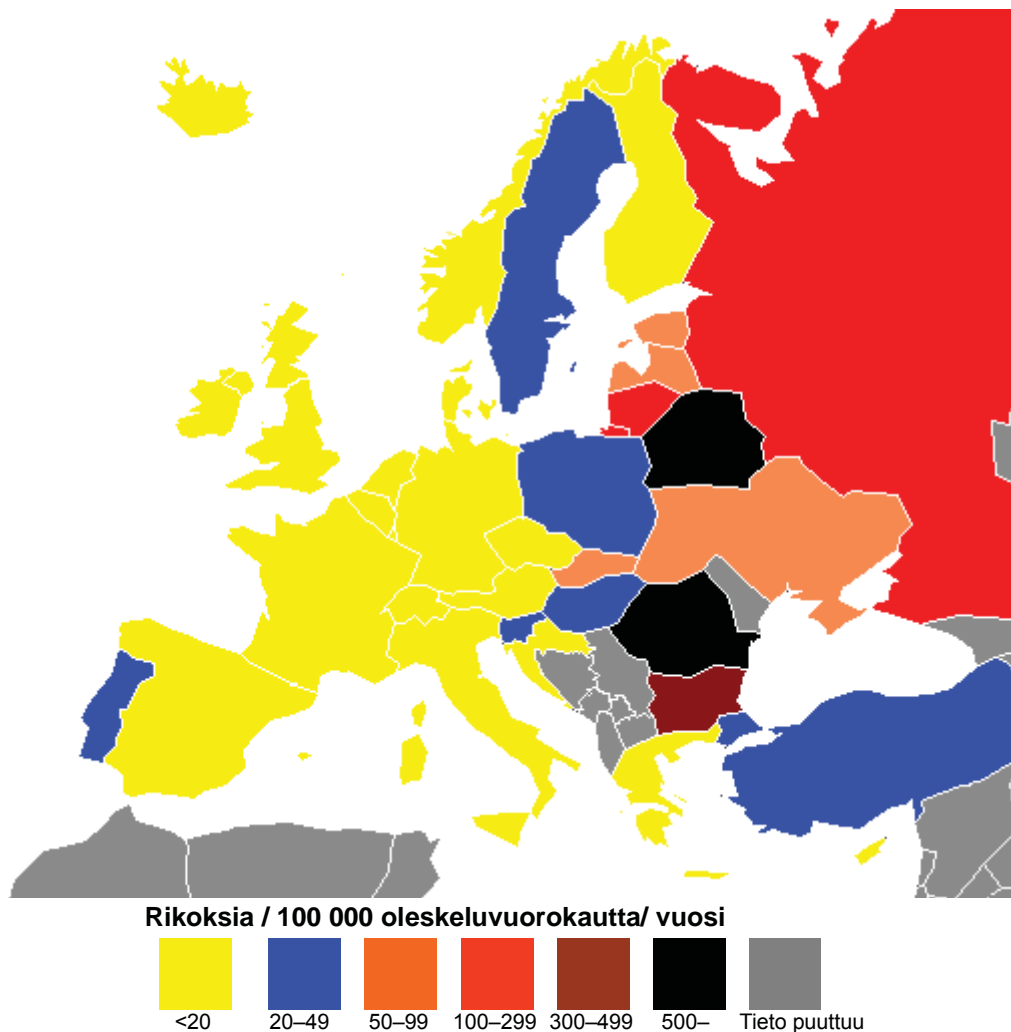
Ulkomaalaisryhmien ja rikostyyppien välillä oli suhteellisessa rikosaktiivisuudessa erittäin suuria eroja. Seuraavassa on rikostyypeittäin tarkasteltu toisaalta epäiltyjen määrää (kuvio 11a), toisaalta rikollisuustasoa, joka on laskettu suhteuttamalla epäiltyjen määrä ulkomaalaisryhmän maassa oleskeluvuorokausien vuotuisen kokonaismäärään (kuvio 11b).

Kuvio 11a Euroopasta ja lähialueilta kotoisin olleiden ulkomaalaisten Suomessa tekemien rikosten vuotuinen määrä vuosina 2009–2012 (ilman liikenerikoksia) (Tilastokeskus)

Rikollisuuden määrälliset erot ulkomaalaisryhmien välillä liittyvät osin suoraan eroihin vierailijamäärissä. Venäläiset tekivät ajanjaksolla Suomeen vuosittain keskimäärin kolme miljoonaa vierailua, kroatialaiset 4 000 vierailua. On siten jo lähtökohtaisesti varsin todennäköistä, että venäläiset syylistyivät määrällisesti useammin rikokseen maassamme, kuten myös tapahtui. Vierailijaryhmien rikosaktiivisuutta kuvaa paremmin rikosten määrä oleskeluvuorokausia kohti. Käytännössä tämä kuvaa vierailijavirtojen koostumusta, toisin sanoen varsin suoraan tapa- ja ammattirikollisten osuutta vierailijoista. Kuviosta 11b näemme, että ajanjaksolla myös kroatialaisten rikollisuuden taso maassamme

oli selvästi alempi kuin venäläisten – ero rikoksesta epäiltyjen määrässä ei siten johtunut pelkästään erosta vierailijoiden määrässä näiden kahden ulkomaalaisryhmän kohdalla. Sen sijaan esimerkiksi verrattaessa ruotsalaisten ja valkovenäläisten rikollisuutta näemme, että vaikka ruotsalaiset syylistyivät ajanjaksolla määrällisesti huomattavasti useammin rikokseen kuin valkovenäläiset, valkovenäläisten rikollisuuden taso maassamme oli 50-kertainen ruotsalaisiin nähden. Näiden kahden ryhmän osalta ruotsalaisten suurempi osuus rikoksesta epäillyistä johtui siten yksinomaisesti vierailijamäärien erosta (kuviot 11a ja 11b).

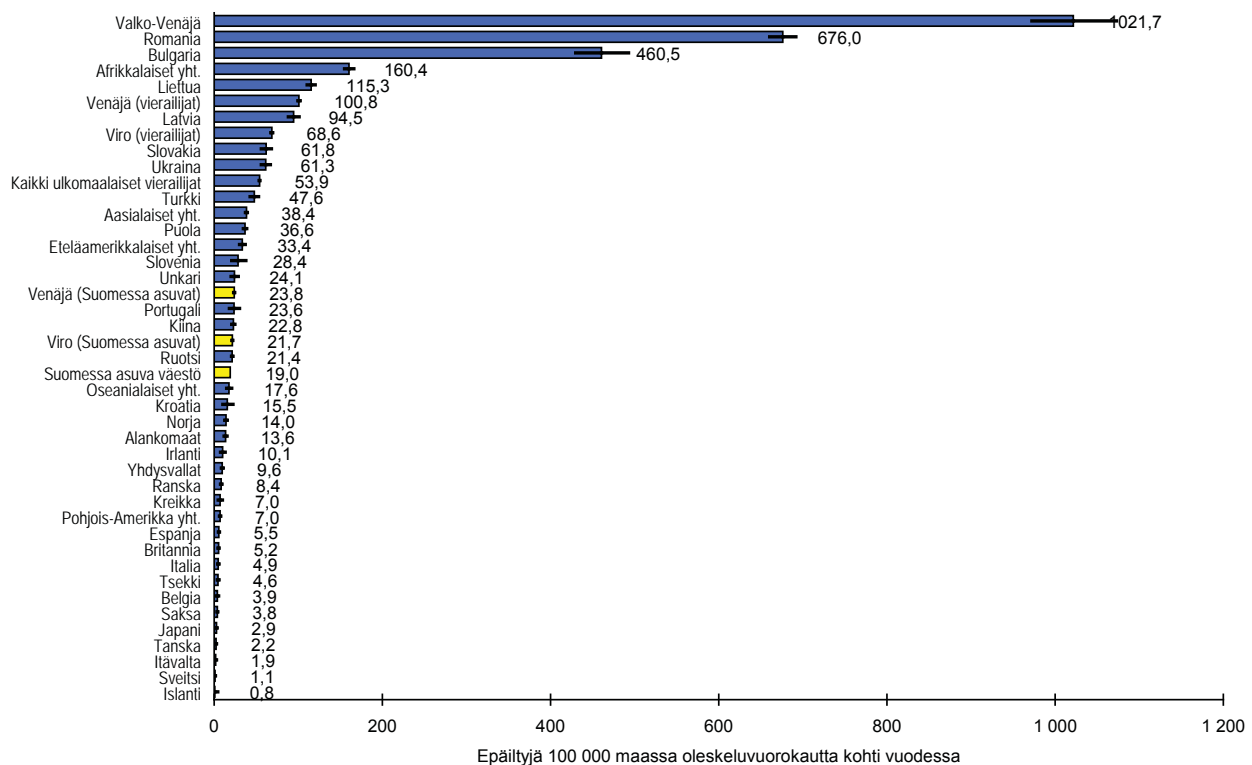
Kuvio 11b Euroopasta kotoisin olleiden ulkomaalaisten ja Suomessa vakituisesti asuvan väestön poliisin tietoon tulleen kokonaisrikollisuuden taso Suomessa vuosina 2009–2012 (ilman liikenne-rikoksia) (Tilastokeskus; MEK; Krzywacki 2013)

5.1.1 Rikosten kokonaismäärä ilman liikenne-rikoksia

Eniten rikoksesta (ilman liikenne-rikoksia) epäiltyjä ulkomaalaisia poliisi kirjasi tutkittuina vuosina Venäjältä (vuosittain keskimäärin 4 600 epäiltyä, 28 % ulkomaalaisista epäillyistä), Virossa (3 500 epäiltyä, 22 %) ja Romaniasta (1 825 epäiltyä, 11 %).

Maassa oleskeluvuorokausiin suhteutettuna eniten rikoksia tekivät valkovenäläiset, romanialaiset ja bulgarialaiset, seuraavaksi korkein rikosaktiivisuus oli afrikkalaisilla ja liettualaisilla. Suurimmista vierailijaryhmistä venäläisten rikollisuustaso oli oleskeluvuorokausiin suhteutetulla epäiltyjen määrällä mitaten korkein, puolitoistakertainen virolaisiin nähden, virolaisten rikollisuustaso puolestaan oli kolminkertainen ruotsalaisiin nähden (kuvio 12).

Vähiten rikoksia oli pääulkomaalaisryhmistä islantilaisilla, sveitsiläisillä ja itävaltalaisilla. Kaiken kaikkiaan rikollisuutta ulkomailta Suomeen suuntautui eniten naapurimaista ja itäisestä Euroopasta (kuvio 12). Bulgarialaisten ja romanialaisten korkeaa rikosaktiivisuutta voi pitää poikkeuksellisena huomioiden maiden etäisyyden Suomesta ja maista Suomeen suuntautuneiden matkailijavirtojen suhteellisen pienen. Myös valkovenäläisten rikosaktiivisuus, joka koostui huomattavalta osin myymälävarkauksista, oli yllättävän korkea.

Kuvio 12 Ulkomaalaisten poliisin tietoon tulleen kokonaisrikollisuuden (ilman liikenne rikoksia) suhteelliset rikollisuustasot pääulkomaalaisryhmittäin vuosina 2009–2012 (95 %:n Poisson-luottamusväli; Tilastokeskus; MEK; Krzywacki 2013)¹¹

5.1.2 Varkausrikokset

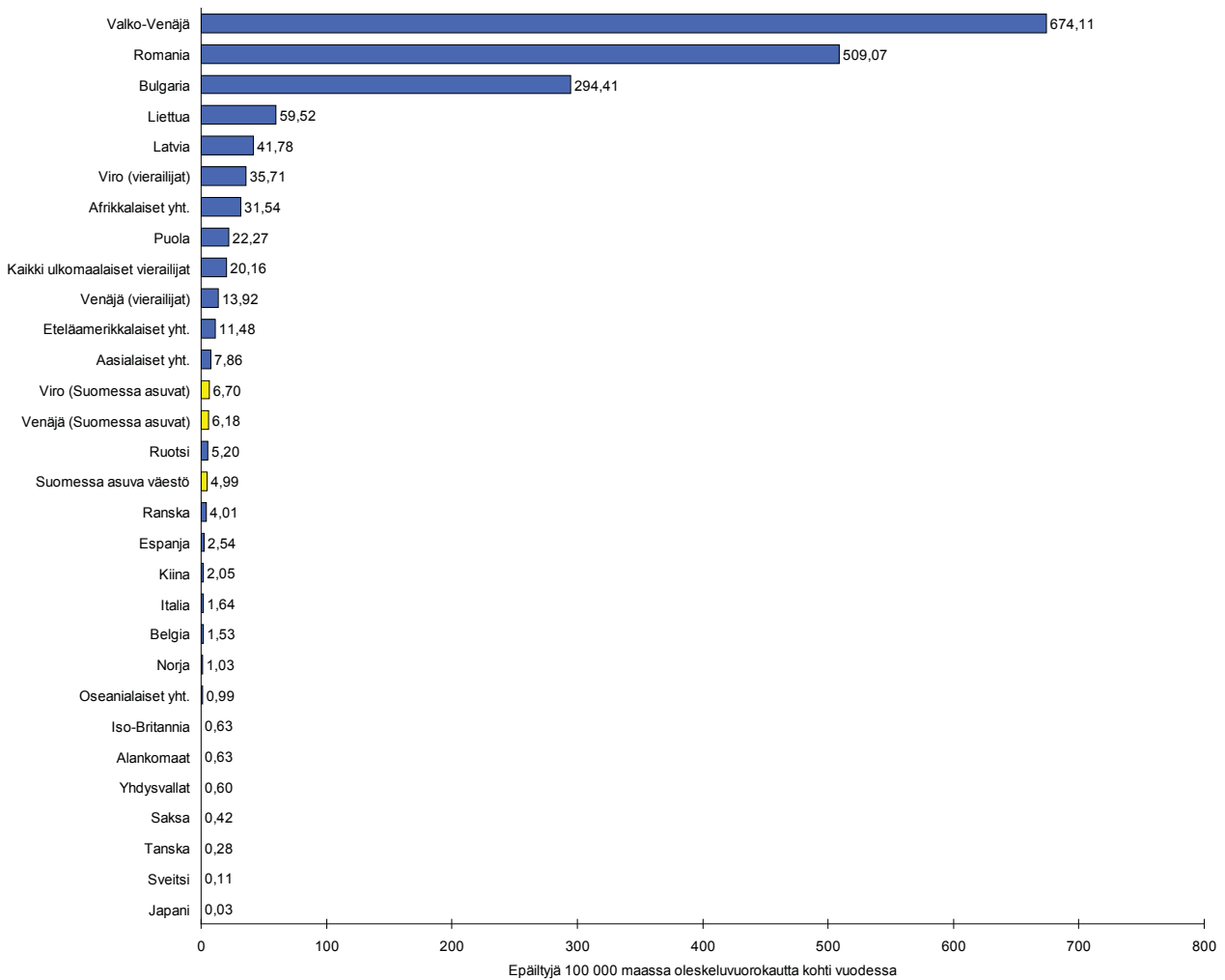
Korkein suhteellinen varkausrikollisuus oli ajanjaksolla valkovenäläisillä, romanialaisilla ja bulgarialaisilla (kuvio 13). Määrällisesti eniten varkausrikoksista epäiltyjä oli kuitenkin Virossa (30 % ulkomaalaisista epäillyistä), romanialaiset muodostivat ulkomaalaisepäillyistä 23 prosenttia, venäläiset 11 prosenttia, liettualaiset viisi prosenttia ja valkovenäläiset neljä prosenttia. Varkausrikoksiin (erityisesti törkeisiin varkauksiin) Suomessa syyllistyvät Venäjän kansalaiset ovat suurelta osin kotoisin Virossa (Yrityksiin kohdistuvan ja niitä hyödyntävän rikollisuuden tilannekatsaus 2013, 10).

Kuten edellä todettiin, varkausrikollisuuden rakenteessa oli suuria eroja ulkomaalaisryhmien välillä. Liettualaiset olivat keskittyneet murtoihin, kun romanialaisten, bulgarialaisten ja virolaisten varkausrikollisuus oli tyyppirakenteeltaan suhteellisen monipuolista. Venäläiset ja valkovenäläiset tekivät lähes yksinomaisesti myymälävarkauksia.

Valkovenäläisten, romanialaisten ja bulgarialaisten korkea varkausrikosaktiivisuus ansaitsee erityishuomion, tasoero kaikkiin muihin ulkomaalaisryhmiin oli huomattava (kuvio 13)¹². Romanialaisten rikollisryhmien Suomessa harjoittama omaisuusrikollisuus on monipuolista muodostuen yksityishenkilöihin kohdistuvista taskuvarkauksista järjestelmällisiin myymälävarkauksiin, joiden kohteina ovat muun muassa korut, elektroniikka, kosmetiikka, asusteet ja elintarvikkeet – ylipäätään tuotteet, joissa pieni koko yhdistyy korkeaan arvoon. Viime vuosina romanialaiset ryhmät ovat erikoistuneet seosmetallivarkauksiin, mittakaava on vaihdellut muutamasta säkillisestä autokuormiin. Varkauksissa käytetyt ajoneuvot varastetaan usein Suomesta, mutta tekijät on koulutettu ja rikoskohteet tiedusteltu ja valittu jo ennen matkalle lähtöä Romaniassa (Yrityksiin kohdistuvan ja niitä hyödyntävän rikollisuuden tilannekatsaus 2013, 12–13). Romanialaisten ja bulgarialaisten

¹¹ Ulkomaalaisten suhdeluvut on laskettu jakamalla epäiltyjen vuotuinen keskimäärä vuosilta 2009–2012 vuoden 2011 raja-haastattelututkimuksen osoittamalla maassa oleskeluvuorokausien määrällä (kuvio 1). Saatu suhdeluku näyttää rikollisuuden tason jonkin verran tosiasialista pienempänä lähes kaikilla ulkomaalaisryhmillä. Maassa asuvien väestöryhmien (kaikki, Viron kansalaiset, Venäjän kansalaiset) suhdeluvut on saatu jakamalla rikosten vuotuinen keskimäärä suhdeluvulla, joka on vuosien 2009–2012 15–64-vuotiaan väestön vuotuinen keskimäärä kerrottuna 335:llä.

¹² Kaikkien mainittujen ryhmien rikostasoteroa Suomessa asuvan väestön rikostasosta tilastollisesti erittäin merkittävästi ($p < 0,001$; yhden otoksen Poisson-lukumäärän kaksisuuntainen testi).

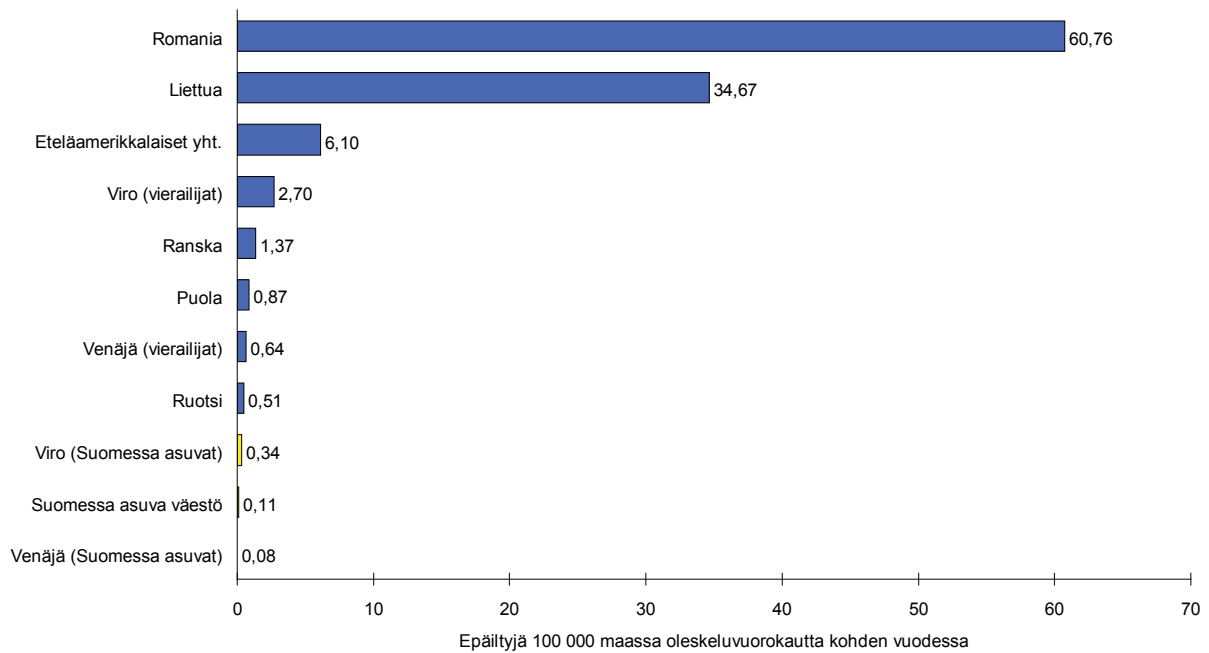

Kuvio 13 Ulkomaalaisten varkausrikollisuuden suhteelliset rikollisuustasot päivierailijaryhmittäin vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus; MEK)

ryhmien omaisuusrikollisuudesta maassamme on viime vuosina käyty varsin paljon keskustelua julkisuudessa, valkovenäläisten omaisuusrikollisuus on sen sijaan ollut vähemmän julkisen kiinnostuksen kohteena. Keskusrikospoliisin tietojen mukaan Valko-Venäjältä Suomeen suuntautuva omaisuusrikollisuus alkoi lisääntyä nopeasti Schengen-alueen laajennuttua vuonna 2007. Valkovenäläiset rikolliset ovat erikoistuneet maassamme sarjamaisiin myymälävarkauksiin, joiden kohteena ovat erityisesti kalastusvälineet, mutta myös merkkivaatteet, jalkineet, asusteet, kosmetiikka, luontaistuotteet ja lelut. He liikkuvat Suomessa organisoituina joukkioina väärinä henkilötietoja hyödyntäen. Anastamansa tavaran ryhmät

kuljettavat Suomesta pois sekä Viron että Venäjän kautta. Oma erityishaaransa valkovenäläisen järjestäytyneen rikollisuuden toiminnassa Suomessa on viime vuosina ollut Saksasta varastettujen loistoautojen kuljettaminen Suomen kautta Venäjälle (Hietaniemi 2013).

Romaniaa, Bulgariaa ja Valko-Venäjää yhdistää Suomeen ja muualle läntiseen Eurooppaan kohdistuvan omaisuusrikollisuuden lähdemaina rikollisuuden hyvä hyöty/riski-suhde. Myymälävarkauksilla anastetun omaisuuden jälleenmyyntiarvo kotimarkkinoilla on korkea, kiinnijäämisriski (erityisesti Suomesta poistumisen jälkeen) erittäin pieni (Hietaniemi 2013).

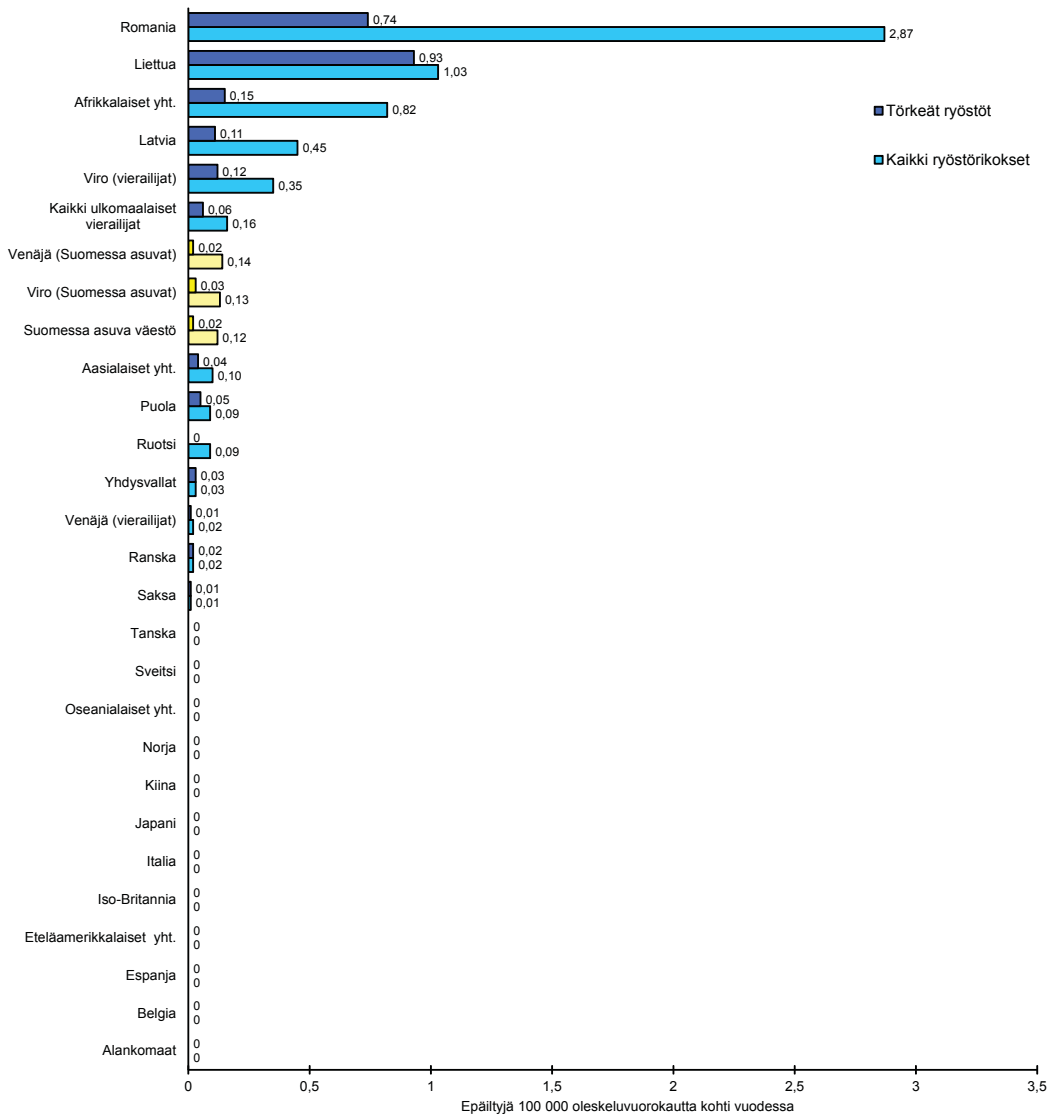
Kuvio 14 Ulkomaalaisten tekemien törkeiden varkauksien suhteelliset rikollisuustasot päävierailija-ryhmittäin vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus; MEK)

5.1.3 Ryöstörikokset

Ryöstörikoksista ajanjaksolla epäillyistä ulkomaalaisista oli virolaisia 38 prosenttia, romanialaisia 16 prosenttia ja liettualaisia 11 prosenttia. Törkeistä ryöstöistä epäillyistä ulkomaalaisista virolaiset muodostivat 33 prosenttia ja liettualaiset 25 prosenttia. Maassa oleskeluvuorokausien määrään suhteutettu ryöstörikosaktiivisuus oli korkein romanialaisilla, liettualaisilla ja afrikkalaisilla¹³. Samat kolme ryhmää oli tehnyt myös eniten törkeitä ryöstöjä Suomessa vietettyjä vuorokausia kohti (kuvio 15)¹⁴.

¹³ Ero Suomessa asuvan väestön tasoon $p < 0,001$.

¹⁴ Romanianlaiset ja liettualaiset $p < 0,001$, afrikkalaiset $p = 0,018$.

Kuvio 15 Ulkomaalaisten ryöstörikollisuuden suhteelliset rikollisuustasot päävierailijaryhmittäin vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus; MEK)

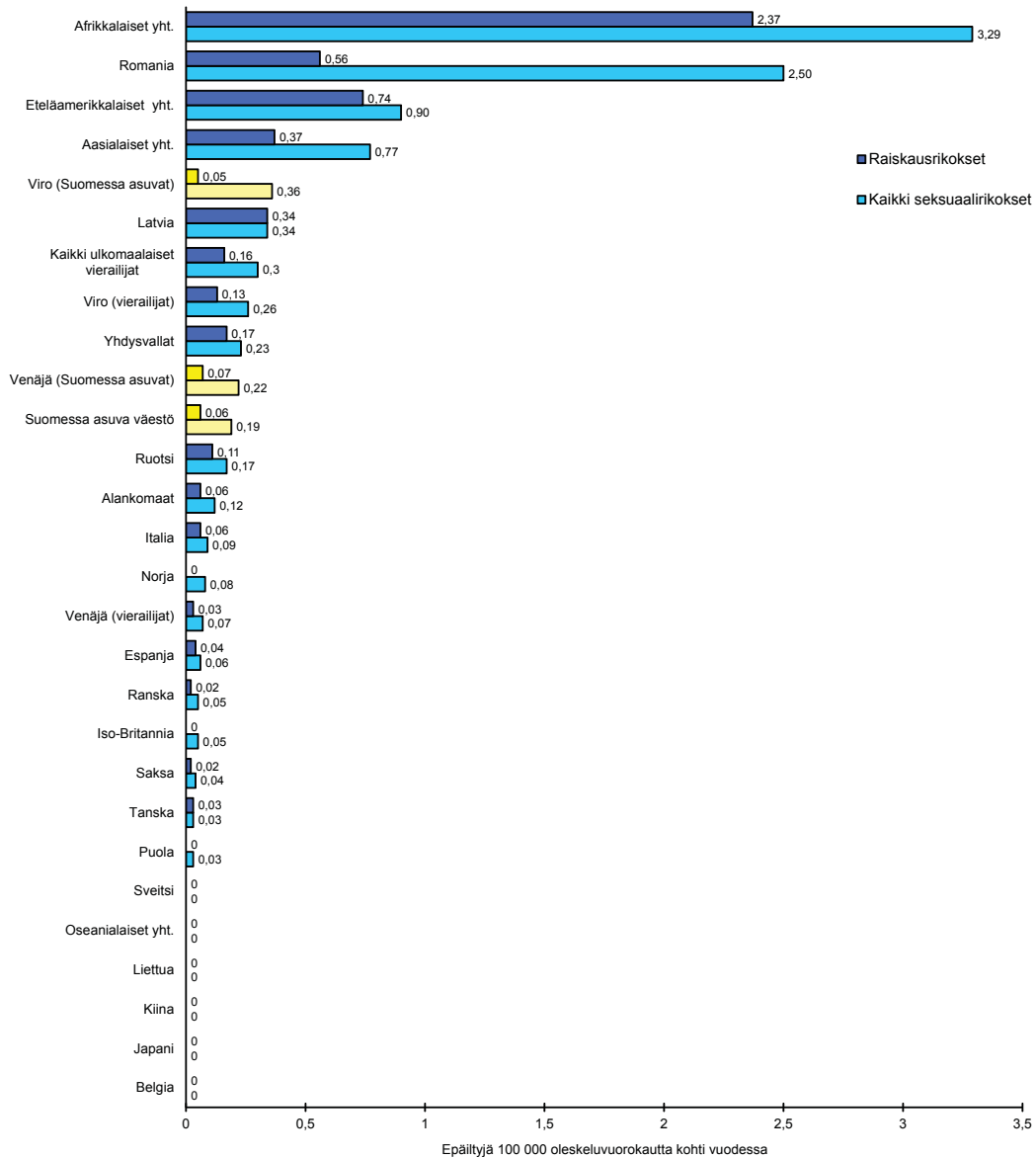
5.1.4 Seksuaalirikokset

Ulkomaalaisten ajanjaksolla tekemistä seksuaalirikoksista 54 prosenttia oli raiskausrikoksia, 19 prosenttia lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö -rikoksia ja 27 prosenttia muita seksuaalirikoksia. Yleensä raiskausrikokset olivat yleisin seksuaalirikostyyppi ulkomaalaisryhmästä riippumatta, poikkeuksen muodostivat romanialaiset, joiden tekemiksi epäillyistä seksuaalirikoksista 70 prosenttia oli kirjattu poliisitilastossa luokkaan ”muut seksuaalirikokset”. Aineistosta ei selvinnyt tarkemmin, minkätyyppisistä teoista oli kyse.

Seksuaalirikoksista epäillyistä ulkomaalaisista 24 prosenttia oli kotoisin Aasiasta, 19 prosenttia Afrikasta, 15 prosenttia Virosta ja kahdeksan prosenttia

Romaniasta. Aasialaisista epäillyistä 53 prosenttia oli irakilaisia, 21 prosenttia iranilaisia ja 11 prosenttia afganistanilaisia, muista Aasian maista oli vain yksittäisiä epäiltyjä. Afrikkalaisista epäillyistä 18 prosenttia oli kotoisin Nigeriasta ja 18 prosenttia Somaliasta, algerialaisia epäillyistä oli 12 prosenttia, marokkolaisia seitsemän prosenttia, libyalaisia kuusi prosenttia ja ghanalaisia kuusi prosenttia. Muista Afrikan maista oli vain yksittäisiä epäiltyjä. Niin kaikissa seksuaalirikoksissa kuin raiskausrikoksissakin selvästi korkein suhteellinen rikosaktiivisuus maassa oleskeluvuorokausiin nähden oli afrikkalaisilla¹⁵ (kuvio 16).

¹⁵ Ero Suomessa asuvan väestön tasoon p<0,001.

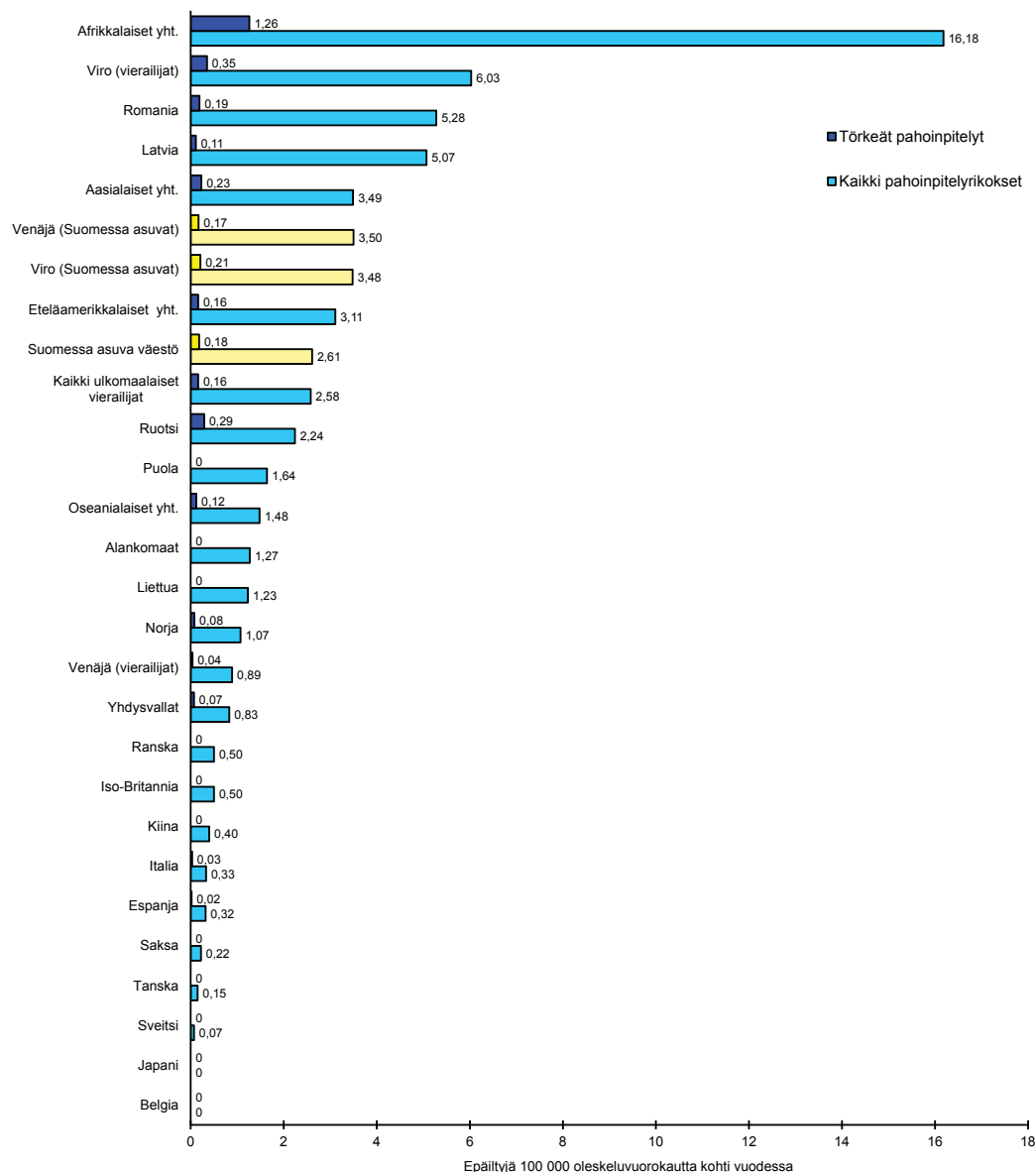
Kuvio 16 Ulkomaalaisten seksuaalirikollisuuden suhteelliset rikollisuustasot päävierailijaryhmittäin vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus; MEK)

5.1.5 Pahoinpitelyrikokset

Ajanjaksolla pahoinpitelyrikoksista epäillyistä ulkomaalaisista 40 prosenttia oli virolaisia, 13 prosenttia aasialaisia, 11 prosenttia afrikkalaisia ja kahdeksan prosenttia ruotsalaisia. Aasialaisepäillyistä 53 prosenttia oli irakilaisia, 15 prosenttia afganistanilaisia, kahdeksan prosenttia iranilaisia ja kahdeksan prosenttia

thaimaalaisia. Afrikkalaisista epäillyistä 40 prosenttia oli somalialaisia, 10 prosenttia marokkolaisia, kahdeksan prosenttia nigerilaisia, seitsemän prosenttia algerilaisia ja kolme prosenttia tunisialaisia. Korkein suhteellinen rikosaktiivisuus oli afrikkalaisilla, virolaisilla ja romanialaisilla (kuvio 17)¹⁶.

¹⁶ Ero Suomessa asuvan väestön tasoon p<0,001.

Kuvio 17 Ulkomaalaisten pahoinpitelyrikollisuuden suhteelliset rikollisuustasot päivierailijaryhmittäin vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus; MEK)

Afrikkalaisten tekemien rikosten keskittyminen somalialaisten ryhmään viittasi siihen, että valtaosa pahoinpitelyrikoksista epäillyistä oli maassa turvapaikanhakijoina. Siten afrikkalaisten tässä laskettu kokonaisrikollisuustaso muodostui jonkin verran tosiasiallista korkeammaksi, koska suhdeluvun pohjana käytetyssä vuorokausilaskelmassa turvapaikanhakijat olivat mukana pienemmällä painolla kuin pahoinpitelyrikoksista epäiltyjen ryhmässä. Mikäli oletetaan

kaikkien somalialaisepäiltyjen olleen turvapaikanhakijoina maassa, olisi turvapaikkaa hakeneiden somalialaisten rikollisuustasoksi vuosina 2009–2012 tullut keskimäärin 22 pahoinpitelyrikosta 100 000 maassa viipymisvuorokautta kohti. Vastaavasti, mikäli kaikki pahoinpitelyrikoksista epäillyt irakilaiset olisivat olleet turvapaikanhakijoina maassa, ryhmän keskimääräinen rikollisuustaso olisi ollut 25 pahoinpitelyrikosta 100 000 maassa viipymisvuorokautta kohti.¹⁷

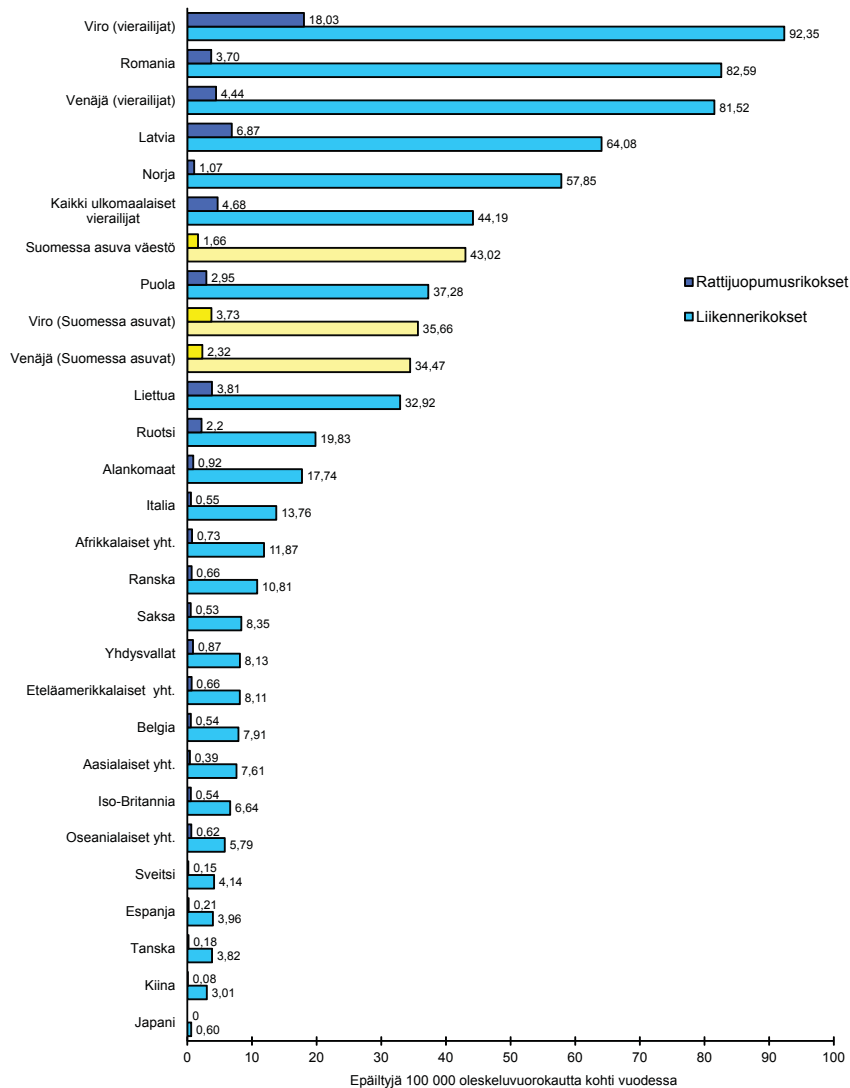
¹⁷ Somalialaisten/irakilaiden uusien turvapaikanhakijoiden vuotuinen keskimäärä vuosina 2009–2012 kerrottuna 1,055:llä (muuntokerroin, jolla määrä muutetaan maassa oleskelleiden turvapaikanhakijoiden määräksi) ja 250 vuorokaudella.

5.1.6 Henkirikokset

Henkirikollisuuden seurantajärjestelmän mukaan Suomessa syyllistyi vuosina 2003–2012 henkirikokseen 14 ulkomailla asuvaa henkilöä. Uhreja kaikissa rikoksissa oli yksi. Ulkomailla asuvista viisi oli etnisiä suomalaisia tai suomalaisperäisiä romaneja, loput edustivat yhteensä kahdeksaa kansallisuutta. Venäläisiä oli tekijöistä kaksi, kaikkia muita kansallisuuksia yksi. Tekijöistä (muista kuin suomalaisperäisistä) viisi oli Euroopasta, kaksi Afrikasta, yksi Aasiasta ja yksi Etelä-Amerikasta. Naapurimaissa, Venäjällä, Virossa tai Ruotsissa, heistä asui yhteensä kahdeksan, 57 prosenttia. Oleskeluvuorokausiin suhteutettuna ulkomaalaisten henkirikollisuuden vuotuiseksi rikollisuustasoksi ajanjaksolla tuli 0,2 henkirikosta miljoonaa oleskeluvuorokautta kohden, maassa asuvan väestön vastaava rikollisuustaso oli 0,1.¹⁸ Ulkomaalaisten viitteellinen rikosaktiivisuus oli siten kaksinkertainen maassa asuvaan väestöön nähden.

5.1.7 Liikenne rikokset

Ajanjaksolla liikenne rikoksista epäillyistä ulkomaalaisista oli virolaisia 36 prosenttia, venäläisiä 28 prosenttia, ruotsalaisia neljä prosenttia ja norjalaisia kolme prosenttia. Neljän naapurimaan asukkaat muodostivat ulkomaalaisepäillyistä runsaat 70 prosenttia. Rattijuopumuksesta epäillyistä ulkomaalaisista virolaisia oli peräti 66 prosenttia, toiseksi suurimman ryhmän muodostivat venäläiset (15 %). Myös oleskeluvuorokausiin suhteutettu rikosten määrä oli korkein virolaisilla, seuraavina olivat romanialaiset ja venäläiset. Varsin korkea oli myös latvialaisten ja norjalaisten rikollisuustaso (kuvio 18).¹⁹

Kuvio 18 Ulkomaalaisten liikenne rikollisuuden suhteelliset rikollisuustasot päävierailijaryhmittäin vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus; MEK)

¹⁸ Kaikki maassa vakituisesti asuneiden tekemät henkirikokset suhteutettuna 15–64-vuotiaaseen väestöön ja käyttämällä vuotuisen oleskeluvuorokausien määränä 335 vuorokautta.

¹⁹ Kaikilla mainituilla ryhmillä ero Suomessa asuvan väestön tasoon $p < 0,001$.

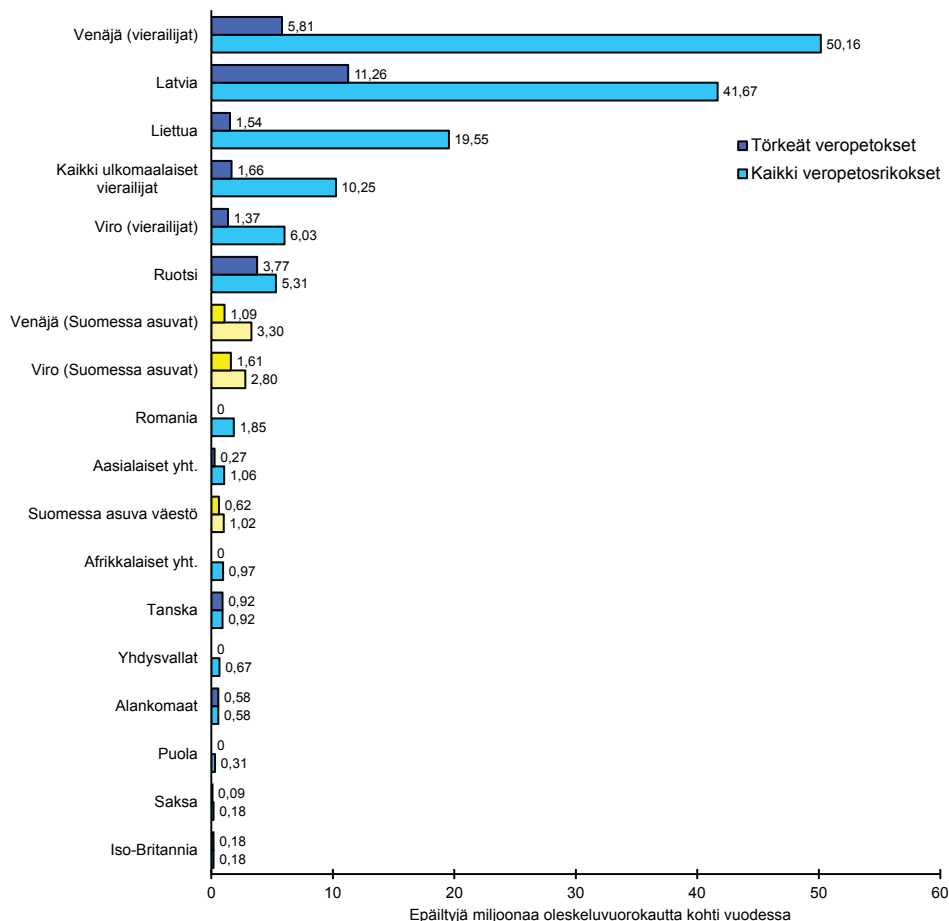
Rattijuopumusrikoksissa ylivoimaisesti korkein rikollisuustaso oli virolaisilla – lähes yksitoistakertainen maassa asuvan väestöön nähden ja yli kaksinkertainen toiseksi korkeimman rikollisuustason omanneisiin latvialaisiin nähden. Huomion arvoinen oli virolaisten vierailijoiden rikosaktiivisuuden ero Suomessa asuviin virolaisiin nähden: Virosta lyhytaikaisesti käymässä olleet syyllistyivät viisikertaa useammin rattijuopumusrikoksiin (ja kaksi ja puoli -kertaa useammin liikennerikoksiin ylipäätään) kuin Suomessa asuvat virolaiset. Venäläisten kohdalla tilanne oli sama, vierailijoiden rikosaktiivisuus oli huomattavasti Suomessa asuvien venäläisten rikosaktiivisuutta korkeampi. Lähes puolet kaikista virolaisten rattijuopumuksista oli kirjattu pääkaupunkiseudulla (Ahven ja Lindsalu 2012).²⁰

5.1.8 Veropetokset

Ulkomaalaiset muodostivat ajanjaksolla veropetoksista epäillyistä lähes kolmasosan. Veropetosrikoksista

epäillyistä ulkomaalaisista venäläiset muodostivat 75 prosenttia, virolaiset 10 prosenttia ja ruotsalaiset viisi prosenttia. Törkeistä veropetoksista epäillyistä ulkomaalaisista venäläisiä oli 54 prosenttia, ruotsalaisia 20 prosenttia ja virolaisia 14 prosenttia.

Veropetosten määrän suhteuttaminen vierailutilastietoihin on ongelmallista, sillä osa rikoksista liittyy Suomessa harjoitettuun yritystoimintaan, esimerkiksi venäläisten veropetoksista huomattava osa on huolintaliikkeiden tekemiä (Helsingin Sanomat 11.2.2013). Toisaalta valtaosa lievemmistä veropetoksista liittyy tupakan salakuljetukseen, arvonlisäveron palautuspetoksiin ja muihin suoraan matkailuun liittyviin rikoksiin (Helsingin Sanomat 11.2.2013). Matkailijamäärään suhteutettuna eniten veropetoksia tekivät tutkittuina vuosina Suomessa venäläiset ja latvialaiset. Myös törkeisiin veropetoksiin mainitut kaksi ulkomaalaisryhmää syyllistyivät yleisimmin (kuvio 19).²¹

Kuvio 19 Ulkomaalaisten veropetosrikollisuuden suhteelliset rikollisuustasot päävierailijaryhmittäin vuosina 2009–2012 (Tilastokeskus; MEK)

²⁰ Kaikilla mainituilla ryhmillä ero Suomessa asuvan väestön tasoon $p < 0,001$.

²¹ Kummallakin mainitulla ryhmällä ero Suomessa asuvan väestön tasoon $p < 0,001$.

5.2 Ikä ja sukupuoli

Seuraavassa vertaillaan rikoksista epäiltyjen ulkomaalaisten ja suomalaisten ikä- ja sukupuolijakaumia rikostyypeittäin.

Ikä. Omaisuusrikoksiin syyllistyneet ulkomaalaiset olivat keskimäärin selvästi vanhempia kuin Suomessa asuneet epäillyt.

Varkausrikoksista epäillyistä ulkomaalaisista 40 prosenttia oli 21–29-vuotiaita ja 43 prosenttia oli 30–49-vuotiaita, Suomessa asuvista epäillyistä parikymppisiä oli vajaat 30 prosenttia ja kolme-nelikymppisiä runsaat 30 prosenttia. Ero ikäjakaumiin syntyi erityisesti alle 21-vuotiaiden epäiltyjen suhteellisesta määrästä, ulkomaalaisista heitä oli neljä prosenttia, Suomessa asuvista 18 prosenttia (taulukko 3).

Myös väkivaltarikoksissa ulkomaalaisten ja Suomessa asuvien epäiltyjen ikäjakaumat erosivat

huomattavasti toisistaan. Ulkomaalaisten rikollisuus keskittyi parikymppisten miesten ryhmään, kun vakituisen väestön rikollisuuden ikäjakauma oli huomattavasti tasaisempi. Väkivaltarikoksista epäillyistä ulkomaalaisista 64 prosenttia oli 21–34-vuotiaita, vakituisen väestön epäillyistä ikäryhmä muodosti 38 prosenttia. Vastaavasti yli 40-vuotiaita oli ulkomaalaisista epäillyistä 22 prosenttia, Suomessa asuvista epäillyistä 39 prosenttia. Myös nuorten, alle 21-vuotiaiden epäiltyjen osuus oli vakituisessa väestössä (23 %) suurempi kuin ulkomaalaisilla (14 %) (taulukko 3).

Veropetosrikoksista epäillyistä ulkomaalaisista 39 prosenttia oli 21–34-vuotiaita ja 57 prosenttia oli 34–59-vuotiaita. Suomessa asuvista epäillyistä ensimmäiseen ikäryhmään kuului 29 prosenttia ja jälkimmäiseen 60 prosenttia. Keski-ikäiset muodostivat kummastakin ryhmästä siten suunnillen yhtä suuren osuuden nuorten epäiltyjen osuuden ollessa ulkomaalaisista selvästi suurempi (taulukko 3).

Taulukko 3 Rikoksesta epäiltyjen ulkomaalaisten ja suomalaisten ikäjakaumat (%) varkaus-, väkivalta- ja verorikoksissa 2009–2012 (Tilastokeskus)

Ikä	Varkausrikokset		Väkivaltarikokset		Verorikokset	
	Ulkomaalaiset	Kantaväestö	Ulkomaalaiset	Kantaväestö	Ulkomaalaiset	Kantaväestö
<14 v	1 %	9 %	1 %	4 %	0 %	0 %
15–17 v	3 %	9 %	4 %	7 %	0 %	1 %
18–20 v	9 %	11 %	9 %	12 %	2 %	3 %
21–24 v	17 %	13 %	19 %	13 %	8 %	5 %
25–29 v	23 %	16 %	26 %	14 %	15 %	11 %
30–34 v	19 %	12 %	19 %	11 %	16 %	13 %
35–39 v	12 %	8 %	9 %	10 %	14 %	16 %
40–49 v	12 %	12 %	9 %	17 %	29 %	26 %
50–59 v	3 %	7 %	3 %	8 %	14 %	18 %
60–69 v	1 %	2 %	1 %	3 %	2 %	6 %
70– v	0,2 %	1 %	0,2 %	1 %	0,2 %	1 %
N	24 005	236 888	3 313	129 952	1 446	4 858

Epäiltyjen ikäjakauma vaihteli siten rikostyyppistä riippuen sekä ulkomaalaisilla että Suomessa asuvilla. Rikostyyppistä riippumatta 21–34-vuotiaiden osuus oli ulkomaalaisepäillyistä kuitenkin suurempi kuin maassa asuvalla väestöllä.

Sukupuoli. Tiedot ulkomaalaisten epäiltyjen sukupuolijakaumasta perustuivat Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen rekisteriaineistoon ja koskivat vuosina 2010–2011 tehtyjä rikoksia.

Varkausrikoksista epäillyistä ulkomaalaisista oli miehiä 86 prosenttia, kantaväestön epäillyistä vastaava osuus oli 68 prosenttia ja maahanmuuttajista 67 prosenttia. Naisten osuus ulkomaalaisepäillyistä oli keskimäärin selvästi pienempi kuin Suomessa vakituisesti asuvista. Erityisen pieni se oli eniten varkausrikoksia tehneissä kansallisuuksissa: romanialaisista epäillyistä naisia oli vain 16 prosenttia ja virolaisista 10 prosenttia. Liettualaiset ja valkovenäläiset epäillyt olivat kaikki miehiä. Sen sijaan venäläisepäillyistä naisia oli 35 prosenttia. Taustalla oli osin ulkomaalaisryhmien varkausrikollisuuden rakenteelliset erot, sillä sukupuolijakaumat vaihtelivat suuresti rikostyypeittäin. Naisten

osuus murtovakauudesta epäillyistä ulkomaalaisista oli kuusi prosenttia, myymälävarkauksista epäillyistä sitä vastoin 17 prosenttia ja kaatoluokassa ”muut varkauudet”, joihin sisältyivät muun muassa taskuvarkaudet, 18 prosenttia. Vakituisessa väestössä oli havaittavissa sama ilmiö: murrosta epäillyistä oli naisia 13 prosenttia, myymälävarkauksista epäillyistä 38 prosenttia.

Ryöstörikoksista epäillyistä ulkomaalaisista oli miehiä 96 prosenttia, kantaväestössä osuus oli 87 prosenttia ja maahanmuuttajilla 91 prosenttia. Ylipäätään ryöstöstä epäiltyjä ulkomaalaisia naisia oli koko ajanjaksolta kirjattu vain viisi, heistä kolme oli romanialaisia. Raiskausrikoksista epäillyt ulkomaalaiset olivat kaikki miehiä, Suomessa asuvista epäillyistä naisia oli yksi prosentti. Pahoinpitelyrikoksista epäillyistä ulkomaalaisista 91 prosenttia oli miehiä, Suomessa asuvista epäillyistä miehiä oli 82 prosenttia (osuus oli sama kantaväestössä ja maahanmuuttajilla). Ulkomaalaisten kohdalla ei sukupuolijakaumassa juurikaan ollut eroja kansallisuuksien välillä, virolaisista epäillyistä naisia oli neljä prosenttia ja venäläisistä 13 prosenttia. Irakilaiset ja romanialaiset epäillyt olivat kaikki miehiä.

Kaiken kaikkiaan ulkomaalaisten rikollisuus Suomessa oli tutkittuina vuosina korostuneesti nuorten, 20–34-vuotiaiden, miesten rikollisuutta – näin oli rikostyyppistä ja tekijäryhmästä riippumatta.

5.3 Aikaisempi rikollisuus

Suomessa rikoksiin syyllistyvien ulkomaalaisten aiemmasta rikollisuudesta on saatavissa tietoja virolaisten osalta Andri Ahvenen ja Pilleriin Lindsalun vuonna 2012 julkaisemasta tutkimuksesta.

Suomessa vuosina 2010–2011 rikoksesta epäillyistä Viron kansalaisista²⁴ 42 prosenttia oli lokakuun puolivälissä 2011 rekisteröitynä Viron poliisin tietojärjestelmään epäiltynä Virossa tehdystä rikoksesta. Pääosaa oli Virossa epäilty varkausrikoksista. Suomessa ajanjaksolla varkaudesta epäillyistä virolaisista yli puolet oli rekisteröity aiemmin Virossa varkaudesta (Ahven ja Lindsalu 2012, 36).

Suomessa rikoksiin syyllistyneistä virolaisista 18 prosenttia oli suorittanut aiemmin Virossa vankeusrangaistuksen. Tutkintavankeus huomioiden joka neljäs oli ollut Virossa vankilassa. Vankeusrangaistuksen suorittaneista virolaisista 46 prosenttia oli tuomittu omaisuusrikoksista ja 19 prosenttia rattijuopumuksesta (Ahven ja Lindsalu 2012, 37).

Tulosten perusteella voi päätellä, että omaisuusrikoksiin Suomessa syyllistyvistä virolaisista pääosa on ammatti- tai taparikollisia, jotka tekevät samanaikaisesti rikoksia myös Virossa. Keskusrikospoliisin tietojen mukaan sama on tilanne myös esimerkiksi bulgaria-laisten, liettualaisten, romanialaisten ja valkovenäläisten kohdalla, ammattirikollisten osa näistä maista Suomeen suuntautuvassa omaisuusrikollisuudessa on jopa korostuneempi kuin virolaisten rikollisuudessa (Hietaniemi 2013).

5.4 Päihtymys

Tiedot epäiltyjen päihtymyksestä saatiin Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Rikosten ja seuraamusten tutkimusrekisteristä ja koskivat vuosien 2010–2011 rikoksia.²⁵

Varkausrikoksesta epäillyistä ulkomaalaisista yhdeksän prosenttia oli tehnyt rikoksen humalassa. Kantaväestön epäillyistä osuus oli 28 prosenttia ja maahanmuuttajaepäillyistä 23 prosenttia. Muista päih-teistä ei maahanmuuttajien kohdalla ollut kirjauksia, joten yhdeksän prosenttia epäillyistä oli ylipäätään ollut rikoshetkellä päihtyneenä. Kantaväestön epäillyistä päihtyneiden kokonaisuus oli 32 prosenttia ja maahanmuuttajista 24 prosenttia. Ryöstöstä epäillyistä ulkomaalaisista 26 prosenttia oli ollut rikoshetkellä humalassa ja 28 prosenttia ylipäätään päihtyneenä. Suomessa asuvista epäillyistä humalassa oli ollut 42 prosenttia ja päihtyneenä 45 prosenttia. Raikausrikoksista epäillyistä ulkomaalaisista humalassa oli ollut 39 prosenttia (päihtyneenä 44 %). Kantaväestön epäillyistä humalassa oli ollut 63 prosenttia (päihtyneenä 64 %) ja maahanmuuttajaepäillyistä 35 prosenttia (35 %). Pahoinpitelyrikoksista epäillyistä ulkomaalaisista 63 prosenttia oli ollut humalassa rikoshetkellä (ylipäätään päihtyneenä niin ikään 63 %), kantaväestön epäillyistä humalassa oli ollut 69 prosenttia (70 %) ja maahanmuuttajaepäillyistä 49 prosenttia (50 %).

Ulkomaalaisten omaisuusrikollisuuden kytkös päih-teiden käyttöön oli selvästi heikompi kuin Suomessa asuneiden epäiltyjen, seikka joka osaltaan viittasi rikollisuuden suurempaan suunnitelmallisuuteen ja ammattimaisuuteen. Myös ulkomaalaisten tekemät raikausrikokset liittyivät osapuolten yhteiseen juopoteluun harvemmin kuin kantaväestön miesten tekemät, ja muistuttivat siltä osin suuresti maahanmuuttajamiesten tekemiä raikauksia. Ulkomaalaisten pahoinpitelyrikollisuudella oli sitä vastoin lähes samanlainen kytkös alkoholinkäyttöön kuin kantaväestön miestenkin tekemillä pahoinpitelyillä, huomattavasti vahvempi kuin maahanmuuttajien pahoinpitelyissä.

²⁴ Ahvenen ja Lindsalun tutkimus käsittää myös Suomessa vakituisesti asuvien Viron kansalaisten rikokset. Suomessa vuonna 2011 rikoksesta epäillyistä Viron kansalaisista kolmasosan vakituinen asuinpaikka oli Suomessa, kaksi kolmasosaa asui Virossa. Aiempaa rikollisuutta käsitteleviä tietoja ei Ahvenen ja Lindsalun tutkimuksessa ole eritelty Suomessa ja Virossa asuvien epäiltyjen osalta, vaan ne koskevat kaikkia Suomessa rikoksesta epäiltyjä Viron kansalaisia.

²⁵ Ne perustuivat poliisiasiointietojärjestelmän (PATJA) rikosilmoituskirjausten päihdemuuttujaan. Muuttujan tiedot on aiemmissa tutkimuksissa todettu aukollisiksi (ks. Rikollisuustilanne 2011). Ne näyttävät päihtyneenä rikoksen tehneiden määrän selvästi tosiasiallista pienempänä. Tietoja voi kuitenkin suhteellisen luotettavasti käyttää rikostyyppien tai tekijäryhmien välisiin vertailuihin.

6 Yhteenveto

Poliisin selvittämiä ulkomaalaisten tekemiä rikoksia on Suomessa kirjattu viime vuosina vuosittain keskimäärin 29 200. Ilman liikenne rikoksia määrä on ollut 16 000. Kaikista poliisin kirjaamista rikoksista, joissa on ollut syylliseksi epäilty henkilö, ulkomaalaisten tekemät ovat muodostaneet nelisen prosenttia, ilman liikenne rikoksia seitsemän prosenttia. Ulkomaalaisten tekemien rikosten vuotuinen määrä on ollut tasaisesti nouseva 1990-luvulta lähtien. Kehitys on kuitenkin vaihdellut rikostyypeittäin (ks. Rikollisuustilanne 1996–2011).

Ulkomaalaisten osuus epäillyistä ja rikoksista on suurin erilaisissa ihmisten ja hyödykkeiden rajat ylittävään liikkumiseen liittyvissä rikoksissa sekä törkeissä omaisuusrikoksissa. Perinteisessä massarikollisuudessa ulkomaalaisten rikosaktiivisuus on maassa oleskeluvuorokausiin suhteutettuna Suomessa asuvaan aikuisväestöön nähden ollut viime vuosina varkausrikollisuudessa nelinkertainen ja raiskausrikollisuudessa kaksi- ja puolikertainen. Myös ryöstö- ja pahoinpitelyrikollisuudessa ulkomaalaisten rikosaktiivisuus on ollut maassa asuvaa väestöä korkeampi, mutta ero selvästi pienempi. Ulkomaalaisten osuus selvitetystä rikoksista epäillyistä on ollut päärikostyypeistä korkein veropetoksissa (34 %), törkeissä varkauksissa (33 %) ja salakuljetusrikoksissa (32 %).

Eniten rikoksia maassa oleskeluvuorokautta kohden ovat viime vuosina tehneet Valko-Venäjän, Romanian ja Bulgarian kansalaiset. Kaikilla kolmella ryhmällä rikollisuus on ollut vahvasti omaisuusrikospainotteista. Toisaalta ryhmien vuosittaiset kokonaiskävijämäärät ovat olleet suhteellisen pienet. Tästä johtuen (romaniaalaisia lukuun ottamatta) niiden osuus ulkomaalaisepäillyistä ei edes omaisuusrikoksissa ole ollut suurin, vaan eniten epäiltyjä poliisi on kirjannut kolmesta suuresta vierailijaryhmästä, venäläisiltä, virolaisilta ja ruotsalaisilta. Niistä venäläisten rikosaktiivisuus (ilman liikenne rikoksia) on ollut korkein, puolitoistakertainen virolaisiin nähden, virolaisten rikollisuustaso on puolestaan ollut kolminkertainen ruotsalaisiin nähden. Eniten liikenne rikoksia sekä määrällisesti että oleskeluvuorokausiin suhteutettuna ovat ulkomaalaisista tehneet virolaiset. Huomattavan korkea rikosaktiivisuus on ollut myös afrikkalaisilla, usein turvapaikanhakijoina maassa oleskelevillä. Heidän kokonaisrikollisuudestaan merkittävän osan ovat muodostaneet erilaiset viranomaisiin kohdistuvat, laittomaan maassa oleskeluun liittyvät rikokset

(väärennys, henkilöllisyyden salaaminen, perätön lausuma viranomaismenettelyssä), toisaalta myös afrikkalaisten raiskausrikos- ja pahoinpitelyrikosaktiivisuus on ollut korkea. Liettualaiset ovat puolestaan tehneet poikkeuksellisen paljon törkeitä varkauksia. Vähiten rikoksia on pääulkomaalaisryhmistä kirjattu islantilaisilta, sveitsiläisiltä ja itävaltalaisilta.

Rikoksiin syyllistyvät ulkomaalaiset ovat pääsääntöisesti nuoria miehiä. Heidän rikollisuutensa kytkös päihteiden käyttöön on omaisuus- ja seksuaalirikoksissa heikompi kuin kantaväestöllä, väkivaltarikoksissa samaa tasoa.

Ulkomaalaisten omaisuusrikollisuus on Suomessa nykyisin huomattavalta osin suunnitelmallista ja ammattimaista. Rikosaktiivisuuseroja eri maista tulevien ulkomaalaisryhmien välillä omaisuusrikoksissa selittää ammattirikollisten suhteellinen osuus vierailijoista, eivät erot yleisessä rehellisyydessä eri kansallisuuksien välillä tai ryhmien elinolosuhteissa Suomessa. Ulkomaalaisten seksuaali- ja väkivaltarikokset ovat sen sijaan luonteeltaan yleensä sattumanvaraisia ja taustoiltaan selvästi omaisuusrikollisuudesta eroavia.

Kaiken kaikkiaan Suomeen suuntautuu ulkomailta tällä hetkellä rikollisuutta eniten naapurimaista, eteläisestä Baltiasta, Itä-Balkanilta ja itäisestä Euroopasta. Huomattava osa ulkomaisesta rikollisuudesta tulee maahan Schengenin alueelta tai sen kautta (Romania, Bulgaria), toisaalta myös Schengenin alueen ulkopuolella on maita, joiden kansalaisten rikosaktiivisuus on maassamme korkea (Venäjä, Ukraina) tai erittäin korkea (Valko-Venäjä). Kiinnostavaa on havaita, että Euroopan unioniin kuulumattomuus ja sijaitseminen viisumirajan takana ei ole ehkäissyt esimerkiksi valkovenäläisten korkea rikosaktiivisuutta Suomessa (tosin aktiivisuus olisi todennäköisesti nykyistä huomattavasti korkeampi, jos liikkuvuus olisi vähemmän valvottua). Valkovenäläiset kiertävät keskusrikospoliisin tietojen mukaan viisumivalvonnan käyttämällä aktiivisesti väärä identiteettejä. Toinen keino rajavalvonnan neutralointiin on tänne lähetettyjen suorittavan portaan rikollisten nopea kierrättäminen, mikä on ominaista myös romanialaisliigoille. Pitkä matka tai viisumipakkokaan eivät siten näyttäisi olevan ongelmia ammattimaiselle omaisuusrikollisuudelle, kunhan vain logistiikka ja työnjako ovat tehokkaasti organisoituja (Hietaniemi 2013). Itä-Balkanilta ja itäisestä Euroopasta Suomeen suuntautuva rikollisuus on suurelta osin omaisuusrikollisuutta.

Lähteet

- Ahven, Andri ja Lindsalu, Pilleriin (2012). Eesti kodanike õigusrikkumised Soomes. Tallinn: Justiitsministee-riumi kriminaalpolitiika osakond.
- Harmaa talous 2012 (2012). Harmaan talouden selvitys-yksikkö. Helsinki.
- Helsingin Sanomat, 11.2.2013. "Venäläiset työllistävät kaakon viranomaisia". <http://www.hs.fi/kotimaa/Ven%C3%A4l%C3%A4iset+ty%C3%B6lli-st%C3%A4v%C3%A4t+kaakon+viranomaisia/a1360552602648>
- Hietaniemi, Tuija (2013). Tuija Hietaniemeltä keskusri-kospoliisista 5.6.2013 saatuja tietoja.
- Krzywacki, Jyrki (2013). Jyrki Krzywackilta Tilastokeskuk-sesta 24.5.2013 saatuja tietoja vuosien 2010–2012 rajahaastattelututkimuksien aineistosta.
- Lehti, Martti, Mikko Aaltonen, Ville Hinkkanen ja Hannu Niemi (2013). Maahanmuuttajat ja etniset vähem-mistöt rikosten uhreina ja tekijöinä Suomessa vuosina 2010–2011. Julkaisematon käsikirjoitus, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Maahanmuuttovirasto. Turvapaikkatilastot: http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka_ ja_pakolaistilastot
- Maahanmuuttovirasto. Vastaanottotilastot: http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/vastaanottotilastot
- Matkailun edistämiskeskus. Maakatsaukset: [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(Pages\)Maakatsaukset](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(Pages)Maakatsaukset)
- Matkailun edistämiskeskus. Rajahaastattelututkimukset: [http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/\(Pages\)/Rajahaastattelu](http://www.mek.fi/w5/mekfi/index.nsf/(Pages)/Rajahaastattelu)
- Rajahaastattelututkimus. Ulkomaiset matkailijat Suo-messa vuonna 2011. Osa 25 (2012). Matkailun edistämiskeskus A 172. Helsinki: Matkailun edis-tämiskeskus.
- Rikollisuustilanne 1996–2011 (1997–2012). Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Yrityksiin kohdistuvan ja niitä hyödyntävän rikollisuuden tilannekatsaus 14/ 12.11.2013. (2003). Tietomur-rot, liikkuvien ulkomaalaisten ryhmien yrityksiin kohdistamat rikokset ja yritysten sisäinen rikolli-suus. Helsinki: Yritysturvallisuuden kansallinen yhteistyöryhmä. [https://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/82BCC556598FEBB7C2257C240024DB24/\\$file/Yritysturvallisuuden%20tilanneku-va_Syksy_2013_nro14.pdf](https://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/82BCC556598FEBB7C2257C240024DB24/$file/Yritysturvallisuuden%20tilanneku-va_Syksy_2013_nro14.pdf)

Liitetaulukko 1 Suomessa käyneet ulkomaalaiset matkustajat vuosina 2003 ja 2011 kotimaan mukaan²⁸ (MEK rajahaastattelututkimus; Krzywacki 2013)

Kotimaa	2003		2011		Muutos 2003–11 %
	Määrä (1000 matk.)	Osuus (%)	Määrä (1000 matk.)	Osuus (%)	
Venäjä	1 589	35,1	3 261	44,9	+105
Viro	228	5,0	708	9,8	+211
Ruotsi	779	17,2	681	9,4	-13
Saksa	344	7,6	399	5,5	+16
Iso-Britannia	262	5,8	278	3,8	+6
Norja	175	3,9	216	3,0	+23
Japani	68	1,5	150	2,1	+121
Ranska	99	2,2	145	2,0	+46
Yhdysvallat	119	2,6	121	1,7	+2
Espanja	70	1,6	120	1,7	+71
Tanska	85	1,9	116	1,6	+36
Italia	70	1,6	108	1,5	+54
Alankomaat	98	2,2	101	1,4	+3
Sveitsi	68	1,5	93	1,3	+37
Kiina	54	1,2	74	1,0	+37
Puola	27	0,6	62	0,9	+130
Belgia	46	1,0	48	0,7	+4
Latvia	31	0,7	39	0,5	+26
Liettua	19	0,4	38	0,5	+100
Romania	12	0,2	.
Muut maat	293	6,5	490	6,7	+70*
Kaikki	4 527	100	7 260	100	+60

* Muutos laskien Romania mukaan vuodelta 2011.

²⁸ Rajahaastattelututkimus ei käsitä ammattimaista liikennettä (esim. rekka- tai linja-autoliikennettä) eikä paikallisliikennettä (säännöllistä työ- ja asiointiliikennettä) Ruotsin ja Norjan vastaisilla maarajoilla, tutkimuksen ulkopuolelle on rajattu myös Ahvenanmaa kokonaisuudessaan.

Liitetaulukko 2 Matkan pääasiallinen tarkoitus ja maassa viipymisaika ulkomaalaisilla matkailijoilla vuonna 2011 kotimaan mukaan (MEK rajahaastattelututkimus; Krzywacki 2013)

Kotimaa	Vierailun tarkoitus (%)			Vierailun kesto	
	Työ	Vapaa-aika	Perhe/ sukulaiset/ tuttavat	Päiväselteään (% kaikista)	Keskimääräinen (vrk)
Venäjä	5	74	4	70	1,4
Viro	40	29	18	32	7,2
Ruotsi	33	32	26	30	3,8
Saksa	38	37	15	8	6,8
Iso-Britannia	40	34	21	9	5,0
Norja	31	35	11	19	2,8
Japani	12	63	3	27	5,0
Ranska	30	34	27	7	7,3
Yhdysvallat	27	33	21	19	6,2
Espanja	23	36	27	8	11,0
Tanska	55	19	16	16	7,0
Italia	33	43	19	11	7,6
Alankomaat	42	34	17	7	4,3
Sveitsi	19	47	25	8	7,2
Kiina	35	39	6	32	8,4
Puola	45	34	13	16	13,0
Belgia	28	24	26	12	5,8
Latvia	28	5,7
Liettua	21	12,8
Romania	8	22,5
Kaikki	21	53	17	42	4,1

Liitetaulukko 3 Ulkomaalaisten epäiltyjen²⁹ kokonaismäärä vuosina 2009–2012 ja osuus kaikista epäillyistä rikostyypeittäin (Tilastokeskus)

Rikos	Epäiltyjä	Osuus kaikista (%)
KAIKKI RIKOKSET	116 844	3,8
A Omaisuusrikokset	33 099	6,8
Varkaus	9 438	12,5
Törkeä varkaus	2 675	32,8
Näpistys	11 892	6,6
Varkausrikokset yhteensä	24 005	9,1
Kätkemisrikos, tuottam.kätkemisrikos, kätkemisrikkomus, rahanpesu, tuottam.rahanpesu	505	5,8
Törkeä kätkemisrikos, törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi	126	15,3
Ammattimainen kätkemisrikos	8	15,7
Luvaton käyttö, lievä luvaton käyttö	146	2,9
Törkeä luvaton käyttö	0	0,0
Moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus	211	1,4
Törkeä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus	26	19,9
Ryöstö	115	2,5
Törkeä ryöstö	73	6,9
Kiristys, törkeä kiristys	12	1,0
Vahingonteko, lievä vahingonteko	826	1,4
Törkeä vahingonteko	12	1,6
Kavallus, lievä kavallus	165	3,2
Törkeä kavallus	18	1,4
Petos, lievä petos	1 447	2,3
Törkeä petos	136	2,8
Maksuvälinepetos, lievä maksuvälinepetos, maksuvälinepetoksen valmistelu	877	11,1
Törkeä maksuvälinepetos	175	24,1
Veropetos, lievä veropetos	1 022	34,4
Törkeä veropetos	198	6,1
Verorikkomus	1	0,4

²⁹ Ulkomailla vakituisesti asuvat asuvat epäillyt, jotka eivät ole Suomen kansalaisia.

Rikos	Epäiltyjä	Osuus kaikista (%)
Kirjanpitorikos, törkeä kirjanpitorikos, tuottamuksellinen kirjanpitorikos	60	1,2
Muut elinkeinorikokset	16	5,9
Väärennys, lievä väärennys, väärennysaineiston hallussapito	1 637	8,1
Törkeä väärennys	20	3,9
Velallisen epärehellisyys, velallisen petos, törkeä velallisen petos	47	2,0
Velallisen vilpillisyys, velallisrikkomus, velkojan suosinta	1	1,2
Salakuljetus, lievä salakuljetus	273	31,6
Muut omaisuusrikokset	941	12,2
B Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	3 313	2,5
Tappo	1	0,4
Murha	1	0,5
Surma	0	0,0
Tapon, murhan tai surman yritys	23	1,6
Lapsensurma	0	0,0
Pahoinpitely	2 055	2,5
Törkeä pahoinpitely	186	2,2
Lievä pahoinpitely	830	2,6
Kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus	47	4,0
Vammantuottamus, törkeä vammantuottamus	146	2,5
Muut henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	24	1,6
C Seksuaalirikokset	356	3,8
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	66	1,5
Raiskaus, törkeä raiskaus, pakottaminen sukupuoliyhteyteen	193	6,3
Muut seksuaalirikokset	97	4,9
D Rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan	4 580	8,4
Virkamiehen (väkivaltainen) vastustaminen	270	3,9
Haitanteko virkamiehelle	319	3,7
Perätön lausuma tuomioistuimessa	3	0,6
Perätön lausuma viranomaismenettelyssä	370	31,5
Väärän henkilötiedon antaminen	949	19,4
Muut rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan	2 669	8,3
E Liikenne rikokset	52 620	2,5
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen	490	3,3
Rattijuopumus	2 218	5,6
Törkeä rattijuopumus	3 360	7,4
Vesi-, ilma- tai junaliikennejuopumus	37	2,0
Kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle	256	4,7
Liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla	4	1,2
Kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta	5 429	5,2
Liikenneturvallisuuden vaarantaminen, liikennepako tieliikenteessä	17 679	4,4
Liikenne rikkomus, tieliikenteen sosiaalilaisäädännön rikkominen, ajoneuvorikkomus	23 147	1,6
F Muut rikokset	22 876	7,9
Yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaaminen	320	1,3
Tuhotyö, liikennetuhotyö, törkeä tuhotyö	9	1,4
Tuhotyön, liikennetuhotyön, törkeän tuhotyön yritys	1	0,3
Rikokset rikoslain 41, 44 ja 34a lukua vastaan	2 212	6,4
Työrikokset	50	1,8
Ympäristörikokset	94	9,2
Eräiden aineettomien oikeuksien loukkaaminen	9	4,5
Huumausainerikos	875	3,5
Törkeä huumausainerikos	707	17,2
Huumausainerikoksen valmistelu	1	0,9
Huumausainerikoksen edistäminen	3	4,2
Huumausainerikoksen käyttörikos	744	1,6
Huumausainerikokset yhteensä	2 330	3,1
Alkoholirikkomus	31	0,3
Alkoholirikos	16	2,4
Törkeä alkoholirikos	3	2,3
Lievä alkoholirikos	900	23,1
Alkoholirikokset ja -rikkomukset yhteensä	950	5,5
Kokoontumisrikkomus, järjestyksenvalvontarikkomus	1	0,8
Työturvallisuusrikkomus	0	0,0
Järjestysrikkomus	639	3,7
Rikokset muita lakeja ja asetuksia vastaan	15 573	19,3